

ГУЗЄЄВА АЛІСА АНДРІЇВНА

Допускається до захисту:
в.о. завідувача кафедри
міжнародних відносин і зовнішньої політики,
д.е.н., доцент

_____ В. В. Лимар
« _____ » _____ 2022 р.

**ПОЛІТИКА АДМІНІСТРАЦІЇ БАРАКА ОБАМИ
У СФЕРІ РОЗБУДОВИ МИРУ**

Спеціальність 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

Кваліфікаційна (бакалаврська) робота

Керівник:
Паніна І. Г., старший викладач
кафедри міжнародних відносин і
зовнішньої політики, к.і.н.

Оцінка: ____ / ____ / ____

(бали за шкалою ЄКТС/за національною шкалою)

Голова ЕК: _____

(підпис)

АНОТАЦІЯ

Гузєєва А.А. «Політика адміністрації Барака Обами у сфері розбудови миру». Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», освітня програма «Міжнародні відносини». Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2022.

У кваліфікаційній роботі досліджено політику адміністрації Президента Сполучених Штатів, Барака Обами, у сфері безпекового середовища та розбудови миру. Проаналізовано механізми та особливості зовнішньої політики. Досліджено позицію Барака Обами та реалізацію стратегію миробудівництва у різних регіонах світу.

Ключові слова: Барак Обама, США, безпекове середовище, розбудова миру, підтримання миру, агресія РФ, Близький та Середній Схід, зовнішня політика США.

64 сторінки, 107 джерел.

Бібліограф.: 107 найм.

ABSTRACT

Guzeeva A. The Obama Administration's Policy in the sphere of peace development. Specialty 291 "International Relations, Social Communications and Regional Studies", specialization "International Relations". Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2022.

The qualification work examines the policies of the United States Presidential Administration, Barack Obama, in the field of security environment and peacebuilding. Mechanisms and features of foreign policy are analyzed. The position of Barack Obama and the implementation of peacekeeping in the world are studied.

Keywords: Barack Obama, the USA, security environment, peacebuilding, peacekeeping, Russian aggression, the Middle East, US foreign policy.

64 pp., 107 sources.

Bibliography: 107 sources.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. БЕЗПЕКОВИЙ ВИМІР ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ США ЗА ПРЕЗИДЕНТСТВА БАРАКА ОБАМИ.....	7
1.1. Категорії «мир» і «безпека» в ідеології демократичної партії США.....	7
1.2. Позиція Барака Обами щодо ролі США як гаранта миру та безпеки.....	10
1.3. Розбудова миру як гарантія безпеки: нормативно-правовий вимір.....	14
1.3.1. Стратегія національної безпеки США 2010 року.....	15
1.3.2. Стратегія національної безпеки США 2015 року.....	18
1.4. Особливості політики США на етапах розбудови миру.....	22
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИКИ АДМІНІСТРАЦІЇ БАРАКА ОБАМИ У СФЕРІ РОЗБУДОВИ МИРУ.....	27
2.1. Підтримання миру в Ізраїлі.....	27
2.2. Ірак: спроби встановлення миру і початок миробудівництва.....	32
2.3. Механізми розбудови миру в Афганістані.....	35
2.4. Сирійський кейс.....	41
2.5. Агресія Росії проти України: позиція США й мирні ініціативи.....	47
ВИСНОВКИ.....	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ.....	55

ВСТУП

Актуальність. Безпековий вимір є пріоритетним напрямом реалізації зовнішньополітичної стратегії США. Сьогоднішній світ переживає багато невирішених конфліктів, не дивлячись на всі зусилля у врегулюванні, в яких приймали участь Сполучені Штати Америки. Деякі з них, знаходяться у списку найскладніших проблем сучасного міжнародного товариства, а США так і залишається у центрі всіх подій та є певним медіатором у розв'язку конфлікту. Зовнішня політика Вашингтона включає в себе вирішення проблем та допомогу світові, адже глобальна безпека - це національний інтерес Америки. Барак Обама, як лідер провідної наддержави - США, найбільше наголошував на проблемі «миру» та «безпеки».

Метою дослідження є аналіз світового безпекового середовища за каденції Барака Обами та вивчення особливостей політики у сфері розбудови миру

Завданнями даного дослідження виділено:

- Проаналізувати категорії «мир» та «безпека» в ідеології демократичної партії США;
- Узагальнити позицію Барака Обами щодо ролі США у безпековому середовищі;
- Дослідити та порівняти Стратегії національної безпеки США 2010 та 2015 років;
- Встановити особливості політики Обами на етапах розбудови миру;
- Дослідити підтримання миру в Ізраїлі;
- Проаналізувати позицію Барака Обами щодо розбудови миру в Іраці та реалізацію цієї стратегії;
- Встановити механізми розбудови миру в Афганістані;
- Проаналізувати Сирійський кейс;
- Виявити позицію 44-го президента США щодо агресії Росії проти України та охарактеризувати відповідну політику адміністрації Барака Обами.

Об'єктом дослідження є зовнішня політика Сполучених Штатів.

Предмет дослідження - політика адміністрації Барака Обама у сфері розбудови миру.

Хронологічні рамки. Дана робота окреслена з 2009 по 2017 роки, тобто період каденції Барака Обама, але у підрозділі 2.5 хронологічні межі продовжуються до 2022 року.

Географічні межі. Дослідження охоплює низку країн: Сполучені Штати Америки, Україну, Ізраїль, Афганістан, Ірак та Сирію.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів. Результати проведеного дослідження можуть бути використані для детальнішого розуміння зовнішньої політики США в безпековому середовищі за період 2009-2017 років. Встановлені особливості та механізми політики Вашингтону щодо миру та безпеки можуть бути підґрунтям для подальших досліджень та можуть використовуватися для аналізу ефективності даної політики.

Апробація результатів дослідження відбувалася на міжнародній конференції «Травневі студії» 05.05.2022 р. у форматі представленої доповіді «Позиція Барака Обама відносно російської агресії в Україні».

Характеристика джерел. Для повного та неупередженого дослідження було проаналізовано міжнародні договори, конвенції, декларації, стратегічні документи США, промови Барака Обама. Була також долучена періодична зарубіжна та вітчизняна преса.

При дослідженні теми використовувалися такі методи, як:

- Індуктивно-дедуктивний – для визначення особливостей та механізмів реалізації політики у сфері розбудови миру та глобальної безпеки при Б. Обамі.
- Дескриптивний метод – для емпіричного дослідження та опису позиції та політики Барака Обама;
- Порівняльний метод – порівняння або співставлення Стратегій національної безпеки США;
- Історичний метод – розгляд історичних подій та наслідків виділених у дослідженні конфліктів;

- Контент-аналіз – для кращого розуміння ситуації, обробки тексту та інтерпретації результатів.

Структура кваліфікаційної (бакалаврської) роботи. Бакалаврська робота складається зі змісту, вступу, двох розділів, одинадцяти підрозділів, висновку та списку джерел і літератури – 107 найменувань. Загальний обсяг роботи - 66 сторінок, з них основного тексту – 54 сторінки.

РОЗДІЛ 1

БЕЗПЕКОВИЙ ВИМІР ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ США ЗА ПРЕЗИДЕНТСТВА БАРАКА ОБАМИ

1.1. Категорії «мир» і «безпека» в ідеології демократичної партії США

Демократична партія – одна з двох найкрупніших сучасних політичних партій Сполучених Штатів Америки. Заснована прихильниками Ендрю Джексона у 1828 році, що робить її найстарішою активною політичною партією у світі. З 1860-го року головним політичним суперником виступає Республіканська партія [24]. Команда Демократичного Національного комітету (далі – ДНК) про себе стверджує: «Понад 200 років наша партія веде боротьбу за громадянські права, охорону здоров'я, соціальне забезпечення, права працівників та права жінок. Ми партія Барака Обами, Джона Ф. Кеннеді, Рузвельта та незліченної множини звичайних американців, які щодня працюють над створенням більш досконалого союзу» [77].

ДНК є основним керівним органом партії, що виконує різні обов'язки: обирає лідерів для боротьби за рівність та справедливість, працює над посиленням Демократичної партії, розробляє рішення для найбільш нагальних проблем, відповідає за моніторинг процесу формування та поширення партійної платформи кожні чотири роки, а також забезпечує національне лідерство в кампанії, збори коштів, політичній діяльності та виборчій стратегії [104].

Після заснування Демократична партія підтримувала аграрний напрям та джексонівську демократію президента Ендрю Джексона, підтримуючи фермерів, сільських жителів, а також традиційних демократів Джефферсона, але до 1900-х років Демократична партія відійшла від своєї первісної платформи та стала віддавати перевагу більшому державному нагляду та регулюванню у ділових та економічних справах. Прогресивна політика адміністрації Вільсона ініціювала перехідний період, який заглибився із започаткуванням різних програм соціальної допомоги після Великої депресії. У цей період Демократична партія почала дотримуватися більш ліберальної інтерпретації Конституції Сполучених

Штатів. Іншими словами, партія віддавала перевагу ліберальним позиціям, але в контексті сучасного лібералізму, а не класичного [29].

У такому випадку доцільно розглянути деякі принципи сучасного лібералізму. У рамках дослідження для повного розуміння ідеологічних цінностей партії важливо оглядово ознайомитися з принципом шкоди, інтернаціоналізмом та соціал-демократією.

Принцип шкоди вперше був запропонований англійським філософом Джоном Стюартом Міллем. Цей принцип є центральним принципом політичної філософії, відомої як лібералізм. Він сформулював цей принцип у книзі «Про свободу», де він стверджував, що «єдина мета, заради якої влада може бути законно здійснена над будь-яким членом цивілізованої спільноти проти її волі, - це запобігти заподіяння шкоди іншим». Отже, основний меседж говорить, що дії окремих осіб повинні обмежуватися лише запобіганням заподіяння шкоди іншим особам [34][33].

Інтернаціоналізм — це політична філософія, яка заохочує уряди та країни до більшої політичної та економічної співпраці [26]. Воно пов'язане з різними політичними ідеями та рухами, але воно також може означати філософію, систему переконань або рух сам по собі.

Інтернаціоналісти вважають, що людство має об'єднатися поза національними, політичними, культурними, расовими чи класовими ознаками, щоб досягти своїх спільних цілей, або що уряди повинні співпрацювати, оскільки їхні взаємні довгострокові інтереси важливіші за короткострокові конфлікти [58].

Соціал-демократія – політична, соціальна та економічна теорія, яка пропагує політичну та економічну демократію. Вчені визначають її як політичний режим, який виступає за економічні та соціальні втручання для досягнення соціальної справедливості в контексті ліберально-демократичної політики та змішаної економіки, заснованої на капіталізмі. Описана як еволюційна форма демократичного соціалізму, що має на меті поступове і мирне

досягнення соціалізму через усталені політичні процеси, а не соціальну революцію, як проповідують революційні соціалісти [91].

Розглянуті загальні риси основних принципів дають можливість погодитися, що партія підтримує ці ідеї, адже на офіційній сторінці Демократичного національного комітету Демократичної партії є інформація щодо їх цілей, мети та завдання. В контексті вибраної проблеми «миру» та «безпеки» є декілька прямих висловів.

Платформа демократичної партії заявляє: «Американське лідерство необхідне для забезпечення нашої безпеки та зростання нашої економіки у наступні роки.» Якщо розглядати детальніше, то стає зрозуміло, що демократи постійно працюють у сфері національної безпеки (далі – НБ). Співробітники НБ (війська) забезпечуються навчанням, спорядженням та підтримкою. Основна мета Демократичної партії щодо безпеки – це захист Америки, удосконалення та модернізація збройних сил.

Один з пріоритетів – це запобігання тероризму у всьому світі. Вони не шкодують сил та коштів, що стосується просування та виконання завдань. Зміцнюють здатність не допустити потрапляння ядерної та біологічної зброї до рук терористів, сприяють зусиллям щодо більш ефективного забезпечення безпеки кордонів та посилили захист національної інфраструктури. Демократи вважають, що Обама зробив важливий внесок у забезпечення миру та безпеки США та шляхом відновлення відносин з важливо-стратегічними союзниками зміг поновити імідж країни. Тому демократична партія підтримувала 44-го президента Сполучених Штатів та досі бореться за розвиток такого прогресу [69].

Найчіткіше викладення позиції спостерігається в преамбулі: «Ми прихильні до зовнішньої політики, яка прискорює наше внутрішнє оновлення, а не підриває його... краща безпека...використовуючи дипломатію як інструмент першої інстанції, та мобілізувати наших союзників та партнерів на випробування, які ніхто з нас не може пройти поодиночі. Ми протистоятимемо силам авторитаризму... І ми шануватимемо наш священний заповіт з нашими

жінками та чоловіками у військовій формі ... які несли тягар воєн, які повинні нарешті закінчитися. Насамперед, демократи, як і раніше, вірять в американську ідею — у її принципи, її мету та її обіцянки» [80].

Таким чином, стає зрозуміло, що метою демократів є просування американської дипломатії, щоб Сполучені Штати залишалися головною державою світу та принциповою силою миру та процвітання. ДНК вважають, що мир та безпека – це важливо, що війнам потрібно покласти край та вирішувати всі проблеми співпрацею. Кожна людина – цінність для світу та заслуговує на прекрасне життя. Кожен має відчувати себе в безпеці. Тому «мир» та «безпека» - одне з найголовніших завдань Демократичної партії.

1.2. Позиція Барака Обама щодо ролі США як гаранта миру та безпеки

4 червня 2009 року президент Барак Обама виступав з промовою у Каїрі [15]. Він вирушив до Єгипту, щоб виконати передвиборчу обіцянку налагодити відносини США з мусульманським світом та відновити заплямований імідж Америки у світі. Президент впевнено стверджував, що Сполучені Штати Америки – це один з важливих джерел прогресу, яка підтримується ідеалу, що всі народилися рівними. Говорячи про мир та безпеку, Хусейн вважає, що це властиві загальні прагнення людства. Також зауважує, що всі проблеми мають вирішуватися спільно на основі партнерства, при цьому дивитися в очі напруженості та боротися з нею, задля миру та загальної безпеки. Через всю промову проходить тема миру, співпраці, безпеки та рівності.

Є декілька основних сюжетів, які допоможуть розкрити тему дослідження [15]:

- Війна ведеться не з ісламом, а проти екстремістів, які загрожують безпеці.
- Борг Америки – це допомога та вирішення проблеми в Афганістані, Іраці, Ірані, Пакистані, Ізраїлі, Палестині.
- США орієнтується в своїй політиці тільки на тих, хто прагне миру.

Всю промову Барак Обама підкреслював, що на Сполучених Штатах та людстві лежить велика відповідальність у тому, щоб був мир та спокій. Наголошує на тому, що він та його країна завжди придуть на допомогу та їхня мета – це знищення небезпеки та допомога тим, хто її потребує [15].

Одразу після приходу до влади в Білому домі президент Обама виступив із низкою зовнішньополітичних ініціатив, наприклад, наказав закрити американську в'язницю в затоці Гуантанамо на Кубі; відправив додаткові війська до Афганістану з одночасним виведенням усіх бойових частин з Іраку; сприяв демократичним реформам, економічному розвитку, миру та безпеці на Близькому Сході та в Північній Африці [75].

Прихильність Обама до дипломатії та співпраці зробила його популярним за кордоном та відродила імідж Сполучених Штатів Америки, що врешті-решт призвело до того, що у 2009 році він був нагороджений Нобелівською премією миру. Комітет нагород відзначив президента Обаму «за його визначні зусилля щодо зміцнення міжнародної дипломатії та співпраці між народами» та за те, що він вселив у людей у всьому світі надію на краще майбутнє, «засноване на концепції, згідно з якою ті, хто має вести світ, повинні робити це на основі цінностей і поглядів, що розділяються більшістю населення світу» [3].

Головнокомандувач США у промові на врученні Нобелівської премії миру заявив, що несе відповідальність за відправку американців на поля битв у далекі країни, і розуміє ціну збройних конфліктів. «Переді мною стоять важкі питання про взаємозв'язок війни та миру та про те, як замінити одне – іншим», [16] – промовляв Обама. Він стверджує, що США завжди будуть підтримувати всесвітню безпеку, таким чином, можна її вважати гарантом безпеки та миру. Насилля, у вигляді війни, може відбуватися тільки у крайніх випадках, коли агресія країни загрожує американським громадянам або іншим людям. Окрім того, у ході війни, важливо підтримуватися правил та законів. У такому випадку США має бути прикладом у ділі методів війни – так вважає Хусейн. Він розуміє, що неможливо зовсім прийти до повного миру, але запропонував три способи для досягнення справедливого та сталого миру [16]:

1. Маючи справу з державами, які порушують правила та положення потрібно мати альтернативні шляхи до насильства, щоб змусити змінити свою поведінку. Уряди, що порушують міжнародне законодавство, мають бути притягнуті до відповідальності. Санкції мають вести до серйозних наслідків. Опір санкціям має супроводжуватися посиленням тиску, чого можна досягти лише за спільної роботи всіх країн світу.

2. «Стійким може бути лише світ, заснований на невід'ємних правах та гідності всіх людей.»

3. Мир – це не тільки громадянські та політичні права, але і економічна стабільність та можливості.

Важливо боротися та не переставати йти до прогресу, прагнути справедливості та головне миру та безпеки. Країни світу разом з Америкою мають об'єднуватися та давати відсіч тероризму, агресії та дискримінації [16].

Однією з найамбіційніших та фундаментальних промов 44-го президента США вважається виступ на 67-й сесії Генеральної Асамблеї ООН. Насильство підриває не тільки ідеали Америки, але й ідеали Організації Об'єднаних Націй. У промові Обама Сполучені Штати виступають надійним партнером та країною, яка бореться за справжню демократію – справжню свободу для кожного. Головнокомандувач показав чітку позицію щодо роль США у світі. Вони наполягали на змінах у Єгипті, підтримували зміни керівництва в Ємені, вторглися з коаліцією до Лівії, щоб зупинити кровопролиття. Люди будь-якої раси або віри можуть вважати Америку своїм домом [22].

У свою чергу наймогутніша держава висловлює занепокоєння щодо напруженості між Заходом та арабським світом та вважає, що її потрібно негайно позбутися. «...Америка ніколи не відступить від світу. Ми вершимо правосуддя над тими, хто завдає шкоди нашим громадянам та нашим друзям, і ми підтримаємо наших союзників. Ми готові співпрацювати з країнами по всьому світу для поглиблення зв'язків у галузі торгівлі та інвестицій, науки і техніки, енергетики та розвитку – всі зусилля, які можуть стимулювати економічне

зростання для всіх наших людей та стабілізувати демократичні перетворення» [22].

Обама закликає об'єднатися та працювати над створенням світу, де розбіжності будуть зміцнювати союзи. США позиціонує себе як координатор світу та миротворець: ослаблення «Аль-Каїди», допомога Близькому Сходу, скорення ядерного арсеналу, допомога африканським лідера та народу Африки, об'єднання для боротьби з корупцією, досягнення демократії, розвитку та утриманню миру [22].

У січні 2016 року відбулося звернення президента Обама до Конгресу США, в якому чиновник, як завжди говорив про демократію та свободу, але було питання, яке потрібно розібрати в контексті дослідження: зміна клімату – проблема, з якою пов'язана безпека всього світу. Пріоритетом виступає захист народу та боротьба з терористичними мережами, такими як ІДІЛ та «Аль-Каїда». США в свою чергу обіцяє навчати, озброювати та підтримувати всіма силами цю боротьбу. Окрім цього, важливо вести правильне лідерство, щоб не стати «поліцейським» для всього світу. В такому випадку «Америка завжди діятиме, у разі потреби, самотужки, щоб захистити наш народ і наших союзників; але з питань, що становлять глобальний інтерес, ми мобілізуємо весь світ, щоб працювати з нами, і подбаємо про те, щоб інші країни діяли самостійно» [92].

Лідерство у розумінні Барака Обама виглядає як мудре застосування могутності та згуртованість світу навколо правильних цінностей та цілей. Допомога іншим країнам має бути частиною національної безпеки. Америка має відновлювати дипломатичні відносини та покращувати їх. Саме тому було створене Транстихоокеанське партнерство, щоб відкрити двері, поновити відносини та зміцнити лідерство в Азії. «Сполучені Штати Америки – наймогутніша нація на Землі.... коли справа доходить до важливого міжнародного питання, люди у світі не дивляться на Пекін чи Москву — вони дзвонять нам» [92]. Також, президент США наголосив, що коли вони допомагають Україні захистити демократію або Колумбії врегулювати війну – це зміцнює міжнародний порядок, від якого Сполучені Штати також залежать.

Говорячи про Україну, доцільно сказати, що Обама прикладав зусилля щодо врегулювання конфлікту мирним шляхом та закликав країни до співпраці. У 2014 році Хусейн вказав, що Україна гарний приклад передової ролі США у світі. Адже авторитет та можливість формувати міжнародну думку одразу допомогли ізолювати Росію [5].

Якщо говорити загалом, то у всіх виступах та промовах Барака Обами майже завжди прослідковується тема миру та безпеки. Більшість його дій, особливо пов'язаних з конфліктними ситуаціями, які будуть розглянуті в наступних розділах, направлені на вирішення дипломатичним та мирним шляхом. Його країна позиціонує себе гарантом миру, безпеки та надійності. Вона направляє на створення та утримання свободи, волі та рівності. Країна постійно наглядає за конфліктами або проблемами, щоб вчасно допомогти матеріально або фізично, як у випадку Близького Сходу чи України.

1.3. Розбудова миру як гарантія безпеки: нормативно-правовий вимір

У більшості великих держав у всьому світі розглядається Стратегія національної безпеки як оборонно-стратегічний документ, який викладає ключові принципи, цілі та завдання для захисту найважливіших інтересів держави та суспільства від зовнішніх і внутрішніх загроз [66].

Сполучені Штати, як і багато інших країн, при зміні влади розробляє новий план, в ході якого новий президент і його адміністрація складають абсолютно новий набір стратегічних документів. Попередня та поточна версії містять кілька положень, які суттєво відрізняються або можуть бути однаковими.

В контексті вибраної проблеми актуально розглянути положення, що стосуються основних цілей, загроз та методів, механізмів для боротьби з ними. Окрім цього, важливо ознайомитися з пунктами безпеки, застосування сили та міжнародного порядку.

1.3.1. Стратегія національної безпеки США 2010 року

В травні 2010 року була введена в дію перша Стратегія національної безпеки при президенстві Барака Обами. Колишній посол ООН у Сполучених Штатах охарактеризувала нову стратегію «різким відходом» від її попередника [20]. Як відомо, 44-тий президент з самого початку своєї компанії намагався притримуватися важливих демократичних принципів, особливо, що стосується конфліктів. Він не був прибічником політики, коли його країна веде активну військову дію або посилює силу поза межами власної держави. Саме тому редакція стратегії НБ дещо нейтральна щодо військово-політичних проблем світу.

Основні моменти що стосуються цілей у політиці, то це зміцнення стійкості держави, по відношенню до внутрішніх та зовнішніх загроз. Основним меседжем, який згодом буде дублюватися у наступній стратегії є положення щодо того, що США буде діяти рішуче проти усіх небезпек інтересам їх держави, в будь якій точці світу, якщо такі будуть з'являтися, а також буде займатися розповсюдженням своїх переконань у світі [68].

У Стратегії національної безпеки 2010 року акцентується увага, що Сполучені Штати мають глобальна роль у справі підтримки міжнародного порядку, вони будуть поширювати свої цінності у світі, але при цьому не готові нести всю відповідальність на собі за підтримання міжнародної безпеки. Саме тому США наголошують на тому, що міжнародний порядок – це зона відповідальності кожної країни, тому мають намір підтримувати його у взаємодії зі своїми союзниками та лідерами Європи, Азії, Північної та Південної Америки, Близького Сходу [68].

Стратегія НБ не визначає жодну країну світу в статусі свого супротивника чи ворога, а такі країни як Росія, Китай та Індія визначаються лише центрами військової сили та впливу; Бразилія, ПАР, Індонезія – регіональні центри впливу. Сполучені Штати мають намір співпрацювати з ними у багатьох площинах. Наголошується, що зі світовими політичними гігантами потрібно встановлювати

більш теплі та дружні відносини на основі спільних інтересів, а не загострювати чи руйнувати їх.

Варто відзначити, що велика увага приділяється блоку зброї масового ураження. Головні акценти [68]:

- Створення світу без ядерної зброї, для досягнення глобальної безпеки. Але, поки існує загроза та будь-яка ядерна зброя у світі, Сполучені Штати будуть підтримувати безпечний та ефективний ядерний арсенал, як інструмент стримування;
- Посилення Договору про нерозповсюдження ядерної зброї;
- Сполучені Штати будуть наполягати на денуклеаризації Корейського півострова та працювати, щоб не допустити розробки ядерної зброї в Ірані;
- Будуть продовжуватися зусилля для захисту ядерного матеріалу, перехоплення матеріалів та зупинка незаконної торгівлі технологіями. 47 країн на чолі з наддержавою мають за мету працювати над програмами Ініціатив з безпеки розповсюдження та Глобальною ініціативою боротьби з ядерним тероризмом;
- Підтримка мирної ядерної енергетики.
- Протидія біологічним загрозам шляхом сприяння глобальній безпеці охорони здоров'я, отримання своєчасної інформації щодо ризиків, використання заходів для зменшення потенціалу використання та ефективна трансформація міжнародного діалогу.

Також порушується питання про кібервійну в контексті нового виклику світовому порядку. Пріоритетами стратегії, як гаранту миру та безпеки, виділяється зміна клімату, ядерне роззброєння, створення можливостей до всебічного розвитку країнам Близького Сходу, і звісно боротьба проти Аль-Каїди та інших терористичних угруповань [68].

У СНБ 2010 року йдеться, що для того, щоб перемогти «Аль-Каїду» та «Талібан» в Афганістані, Сполученим Штатам необхідно приймати участь у великому обсязі міжвідомчої співпраці та спілкуванні з мусульманським населенням в Афганістані та у всьому світі. Метою Стратегії національної

безпеки є створення стабільної ситуації у світі, включаючи країни, що борються з повстанцями. «Найефективніший довгостроковий захід для вирішення конфлікту - це сприяння демократії та економічному розвитку» Для сприяння демократії та економічного розвитку дуже важливим є спілкування з цивільним населенням приймаючої країни. У «Посібнику з операцій із забезпечення стабільності» йдеться, що успіх залежить від здатності США створити місцеві інститути та створити законний постійний уряд, який зміцнює довіру між громадянами та персоналом у боротьбі з повстанцями» [30][14]. Стратегія НБ встановлює міжвідомчу координацію з метою проведення корисної публічної дипломатії для забезпечення безпеки населення в країнах Афганістану та Іраку.

В контексті США – гарант миру та безпеки, стратегія НБ дає чітку відповідь. Сполучені Штати бачать в собі важливу роль лідера по захисту населення землі, але з участю інших країн. Беручи до уваги все вище написане, можна додати деякі аспекти щодо бачення міжнародного порядку [68]:

- Потрібен справедливий та стійкий міжнародний порядок, для протистояння спільним викликам колективними діями;
- Необхідна перебудова національних дій та міжнародних інституцій зі спільними інтересами, це допоможе протистояти загрозам. Країні або лідеру, який не виконує суверенні обов'язки буде відмовлено у більшій інтеграції з міжнародною спільнотою;
- Важливий розвиток традиційних альянсів та партнерських відносин з новими центрами впливу. «Наші взаємні інтереси мають підкріплюватися двосторонніми, багатосторонніми та глобальними стратегіями, які спрямовані на вирішення основних джерел небезпеки та розбудову нових сфер співпраці.»;
- США гарантує свою військову допомогу та формування стратегічного середовища для підвищення спільної безпеки.

Стратегія національної безпеки США 2010 року велика за об'ємом та інформаційним наповненням. Компанія Барака Обама визначила, що демократію потрібно розповсюджувати, для безпеки людства. Глобальна безпека та проблеми світу – це один з факторів національної безпеки. Саме тому,

Сполучені Штати допомагають у вирішенні війни чи конфліктів. Але при цьому, вважають, що ведення бойових агресивних дій – це найостанніший інструмент вирішення, адже потрібно використовувати дипломатію.

1.3.2. Стратегія національної безпеки США 2015 року

Другий термін президента Барака Обами був відзначений публікацією цілого ряду документів стосовно питань національної безпеки США:

- «Керівні принципи оборонної стратегії» (Defense Strategic Guidance) (2012);
- «Стратегія національної безпеки» (National Security Strategy) (2015);
- «Чотири оборонної політики (Quadrennial Defense Review) (2014);
- Національна військова стратегія США (The National Military Strategy of the USA) (2015).

Редакція Стратегії 2015 року, відрізняється від минулої, причиною цього стала спочатку окупація, а згодом і анексія Криму, а також початок військової агресії Російської Федерації на території Сходу України. Основою національної безпеки було названо зміцнення економічної могутності США.

Також стратегія визначає основні виклики для громадян США та глобальної безпеки [67]:

- Екстремізм та тероризм;
- Агресія Росії;
- Зміна клімату;
- Спалахи інфекційних захворювань;
- Кіберзлочинність;

Уряд Сполучених Штатів розуміє, що несе відповідальність за захист американського народу та бере відповідальність за міжнародну безпеку. Як зазначалося раніше, глобальна безпека для США це національний інтерес. У цій редакції стратегії компанія Барака Обами наголошує ще чіткіше, що його країна – лідер, який має підтримувати зобов'язання перед союзниками, партнерами та

протидіяти загрозам. Саме тому в своїй стратегії багато присвячено колективним цілям та завданням у своїй зовнішній політиці [67].

Як основні зовнішньополітичні цілі США розглядалися [67]:

- боротьба з ІДІЛ, Аль-Каїдою та іншими угрупованнями, усунення прямих загроз з їхнього боку та допомога іншим країнам у викоріненні небезпечних ідеологій та всього, що пов'язане з тероризмом; захист ядерних матеріалів від потрапляння до рук терористів;
- зміцнення існуючих військово-політичних альянсів, насамперед НАТО, підтримка відносин із традиційними союзниками: Японією, Південною Кореєю, Австралією, Новою Зеландією, Філіппінами, Таїландом, Ізраїлем;
- нарощування можливостей припинення конфліктів (особливе занепокоєння викликають дії Росії (анексія Криму), КНДР, ситуація у Южно-Китайському і Східно-Китайському морях); особлива увага — посилення потенціалу ООН, реформ з удосконалення миротворчої діяльності, оперативних можливостей регіональних організацій;
- забезпечення нерозповсюдження ядерної та інших видів зброї масового знищення, зміцнення ДНЯЗ, ДВЗЯВ, Договору про припинення виробництва матеріалів, що розщеплюються; основні напрями діяльності у зв'язку з цим — КНДР, хімічна зброя в Лівії, Сирії, ядерна зброя в Ірані;
- вирішення екологічних проблем;
- забезпечення кібербезпеки, доступ до відкритого, сумісного, безпечного та надійного Інтернету;
- забезпечення безпеки у космосі, у повітрі, на морі, боротьба з піратством, наркоторгівлею;
- вирішальний вплив формування світового економічного порядку, реформування СОТ, МВФ, Світового Банку, зміцнення ефективності світової фінансової систем.

Важливо також приділити увагу положення про міжнародний порядок. Сполучені Штати вбачають, що їхнє зобов'язання «стати лідером у зміцненні, формуванні та, де це доречно, створенні правил, норм та інститутів, які є

основою миру, безпеки, процвітання та захисту прав людини у XXI столітті» [67]. Важливо бути прикладом у виконанні обов'язків, демонструючи світу, що можливо захистити безпеку відповідно до надійних цінностей. Окрім цього, система має карати порушників балансу. США вбачає: «Цілеспрямовані економічні санкції залишаються ефективним інструментом для накладення витрат на тих безвідповідальних суб'єктів, чия військова агресія, незаконне розповсюдження чи неспровоковане насильство загрожують як міжнародним правилам і нормам, так і миру, який вони покликані зберегти» [67]. Акцентується увага, що вони можуть діяти через ООН, але і самостійно в разі необхідності. Санкції направлені стримувати загрози стабільності та порядку.

В цьому ж розділі, наголошується на просування безпеки в тихоокеанському регіоні, зміцнювання альянсу з Європою, просування миру та стабільності на Близькому Сході та в Північній Африці. Стратегія також пропонує підтримку прогресу в Африці. Розширення торгівельних та ділових зв'язків, поглиблення інвестицій, посилення партнерства в галузі безпеки. Такі зусилля допоможуть розв'язати конфлікти, зміцнити африканський миротворчий потенціал та протистояти транснаціональним загрозам безпеці, дотримуючись прав людини та верховенства права [67].

Варто також відзначити щодо положень безпеки, згідно з документом, якщо стратегія стримування не спрацює і виникне загроза національним інтересам США, США будуть готові застосувати військову силу в односторонньому порядку в будь-якій точці світу на багатьох театрах військових дій [67].

У документі констатувалося, що загроза терористичних нападів знизилася, але, як і раніше, існує. На міжнародній арені США відходять від дорогих та масштабних наземних воєн, замінивши їх цілеспрямованими та точковими контртерористичними операціями та колективними діями з відповідальними партнерами. США мають намір працювати над усуненням умов, що сприяють зростанню екстремізму (бідності, нерівності та репресій).

Чітко вказується, що фактором стримування такої політики Російської Федерації з боку США можуть виступати в тому числі збройні сили держави, а питання військової переваги перед Росією є єдиним способом забезпечення стабільності своїх інтересів та позицій [67].

Дуже часто в положеннях згадується і Україна, як держава яка зазнає безпосередньої російської агресії, та є країною яка обрала для себе прозахідний політичний курс, і констатується, що міжнародна спільнота на чолі з США буде підтримувати Україну, у її боротьбі. Окрім України в аспекті допомоги будуть розглядатися і інші країни які стали своєрідними цілями для РФ, в тому числі через поширення тісної співпраці Грузії, Молдови та України з блоком НАТО.

Основні національні інтереси заради безпеки яких США буде використовувати різні важелі впливу залишилися майже ідентичними, у порівнянні з попередньою редакцією, це вже традиційні, безпека громадян США та їх союзників, суспільні цінності народу США, міжнародний порядок і інші. Чітко зазначається, що США відходить від довгих, наземних військових операцій, які до цього є вкрай важкими з економічного боку, а способом вирішення військових питань буде більш ефективний спосіб коротких антитерористичних операцій, при чому розділивши участь в даних операціях з іноземними партнерами [67].

Якщо узагальнити, то можна сказати, що редакція НБ 2015 року є абсолютно новим форматом у відносинах США з Росією, в якому чітко засуджується агресивна політика Росії по відношенню до України, та інших держав світу. Також вона менша за об'ємом ніж попередня, але не менш інформативна. Барак Обама не зраджує своїм переконанням у демократичному баченні світу та має чітко сформовану ціль – безпека та мир, у першу чергу для американського народу, та для всього людства.

1.4. Особливості політики США на етапах розбудови миру

Як було зазначено вище, Барак Обама приділяв велику увагу процвітання, миру і безпеці не тільки вдома, але і за межами кордонів своєї країни. Розбудова миру має чотири основних етапи:

- запобігання конфліктам (conflict prevention)
- підтримання миру (peacekeeping)
- встановлення миру (peacemaking)
- миробудівництво (peacebuilding).

Запобігання конфліктам (англ. conflict prevention) – це дипломатичний підхід, який стосується різноманітних заходів і стратегій у сферах миробудівництва, які застосовуються для попередження та згодом нейтралізації потенційних причин поширення насильницького конфлікту [27].

Обама намагався обмежити застосування насильства, звужуючі цілі та заручившись глобальною підтримкою. Крім того, він використовував дипломатію для реорганізації конфліктів і розглядав, як опоненти бачать конфлікт, щоб посилити вплив непримусових спонукань. Його уряд розуміє, що дипломатія відбувається через різноманітні офіційні та неформальні канали на різних рівнях. Кожна ефективна взаємодія допомагає створити основу майбутніх зіткнень у майбутніх конфліктах [54].

Важливо, що Обама усвідомлює, що суперечки рідко мають нульову суму, коли одна сторона перемагає за рахунок іншої. Це відповідає конструктивному конфліктному підходу. Корисно визнати, що обидві сторони можуть отримати певні переваги, навіть якщо вони не є рівними, коли справа доходить до конструктивно змінених суперечок. Крім того, Обама визнає необхідність врахування інтересів і проблем як противників, так і прихильників у боротьбі. Навіть якщо ви не згодні з однією або кількома тем, ви все одно можете знайти спільну мову з протилежною стороною на іншу тему [39]

Ці та інші питання стосуються відходу Обама від жорсткої політики США щодо Куби. Після закінчення холодної війни Куба більше не становила прямої небезпеки для американських інтересів. Куба не була ізольована від відмінних

зв'язків з іншими країнами через торгове ембарго США, яке дозволило кубинським лідерам звинувачувати економічні обмеження у своїх власних невдачах. Новий підхід до взаємодії зміцнює американську м'яку силу, підвищуючи привабливість переконань і практик країни. Це, ймовірно, посилить глобальну могутність Сполучених Штатів і зробить їх більш успішними в трансформації Куби [39].

Ще один значний успіх – ядерна угода з Іраном. Адміністрація президента Барака Обами визнала право Ірану виробляти ядерну енергію з мирних міркувань, ставилася до іранських чиновників з порядністю та повагою, а також розглядала можливі угоди, щоб запобігти розробці Іраном ядерної зброї. Маючи шанс на угоду, адміністрація Обами змогла посилити санкції Ради Безпеки ООН проти Ірану за невиконання попередніх резолюцій та продовження ядерної програми [46]. Розмови проходили за моделлю конструктивного вирішення конфлікту. Вони зосередилися на одному аспекті боротьби. Як і в більшості успішних переговорів, поєднання батога та пряника виявилось ефективним.

Розширення економічного та військового домінування Китаю ставить його в прямий конфлікт із США, а його претензії на Південно-Китайське море посилюють напруженість. Однак ці зміни, можливо, не повинні призвести до збройної війни. Торговельна та інвестиційна політика Обами зміцнює економічну взаємозалежність з Китаєм, зупиняючи військові дії. Уряд США визнає взаємопов'язаність конфліктів в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, що посилює напруженість, але він також бачить потенціал для зниження дипломатичної напруженості, яку представляє складність [39]. Крім того, численні заходи безпеки, які сприяють довірі, а також спільні військові навчання та обміни можуть допомогти звести до мінімуму непорозуміння та нещасні випадки. Було здійснено навіть взаємовигідне співробітництво та спільні заходи, такі як укладання угод про глобальне потепління.

Підтримання миру (англ. *peacekeeping*) включає діяльність, направлену на створення умов, сприяють міцному миру. Миротворчість знижує кількість смертей серед цивільного населення та на полях битв, а також знижує ризик

відновлення військових дій. Діяльність з підтримання миру є одним з найефективніших інструментів, які є в розпорядженні ООН для надання допомоги країнам, що приймають, що переживає складний період виходу з конфліктної ситуації [103].

У вересні 2015 року відбувся саміт по питаннях підтримки миру, який організував президент Сполучених Штатів Америки – Барак Обама. На цьому історичному саміті були присутні майже п'ятдесят лідерів країн. У своєму виступі, Барак Обама, наголосив, що миротворчі операції ООН – це один із найважливіших інструментів у світі для вирішення збройних конфліктів [79]. Зміцнення миротворчої діяльності ООН - це не гуманітарна акція милосердя, не просто вираження глобальної соціальної роботи. Це має фундаментальне значення для США та міжнародної безпеки. Це особливо вірно, коли йдеться про «дугу нестабільності», яка охоплює Західну та Центральну Африку, Близький Схід та Південно-Західну Азію. На цьому широкому просторі держави зазнають краху, люди страждають, розгортаються конфлікти, а екстремісти будують змови, створюючи регіональну нестабільність, допомагаючи злочинцям та терористам і навіть сприяючи таким захворюванням, як лихоманка Ебола. І все частіше миротворчість стає доцільним інструментом для усунення цих загроз. Проте президент підкреслив, що загальні загрози вимагають розподілу тягаря між державами-членами ООН [79]. Успіх саміту залежатиме не лише від індивідуального внеску країни, а й від їхньої колективної прихильності до структурних реформ. Щоб забезпечити миротворців інструментами та навчанням, необхідним для виконання їхніх мандатів, миротворчий саміт має розпочатися з проведення необхідних реформ. США розуміє це, саме тому Барак Обама закликав всіх відновити прихильність до миротворчих місій ООН [79].

У рамках Глобальної ініціативи миротворчих операцій США пообіцяли навчати та оснастити тисячі миротворців з інших країн. США надали близько 30% обов'язкових внесків на миротворчі операції ООН у 2013-2015 рр.; 2009 року президент Обама також домігся того, щоб Конгрес виплатив заборгованість перед ООН. У Дарфурі та Сомалі США надали стратегічні повітряні перевезення,

матеріально-технічну підтримку та інженерні послуги африканським країнам, що надають війська; також він надав ці послуги у розпал кризи в Центральноафриканській Республіці (ЦАР) у 2013 році, перекинувши повітря бурундійських миротворців прямо в ЦАР. Після катастрофічної інтервенції в Сомалі на початку 1990-х участь США у миротворчих операціях ООН перейшла до лідерства позаду та підтримки інших країн, які найкраще підходили для участі у миротворчих операціях ООН [25].

Встановлення миру (англ. *peacemaking*) – це підхід до вирішення конфліктів, включає заходи щодо врегулювання конфліктів у процесі та зазвичай включає дипломатичні дії, спрямовані на приведення ворожих сторін до угоди шляхом переговорів [94]. Методи миротворчості включають переговори, розслідування, посередництво, примирення, арбітраж, судове врегулювання, регіональні установи чи домовленості, санкції, блокування та насильницьке втручання [61].

Одним з найчіткіших прикладів встановлення миру Обамою, можна вважати вирішення конфлікту в Україні. Останні роки каденції, він постійно надавав допомогу для українського народу та влади, а головне накладав санкції проти Росії, для встановлення миру та відновлення безпеки.

Миробудівництво (англ. *peacebuilding*) – спрямовано на зниження ризику скочування чи відновлення конфлікту шляхом зміцнення національного потенціалу на всіх рівнях з управління конфліктами, і навіть створення основи для сталого світу та розвитку. Це складний, тривалий процес створення необхідних умов міцного світу. Заходи миробудування спрямовані на вирішення основних питань, що впливають на функціонування суспільства та держави, та спрямовані на зміцнення спроможності держави ефективно та законно виконувати свої основні функції [94]. Розбудова миру включає зусилля з раннього попередження та реагування, запобігання насильству, пропагандистську роботу, цивільну та військову миротворчість, військове втручання, гуманітарну допомогу, угоди про припинення вогню та створення зон миру [60].

Обама зробив обмеження небезпеки ядерної зброї ключовим напрямком свого президентства. У 2010 році він уклав з Росією новий договір про скорочення стратегічних наступальних озброєнь (СНО), який значно скоротив розгорнуті ядерні озброєння двох країн і приблизно наполовину скоротив засоби доставки. Він провів серію самітів з ядерної безпеки, які призвели до знищення ядерних матеріалів та підвищення безпеки на ядерних об'єктах. І він був першим американським президентом після закінчення холодної війни, у якого під час його президентства не з'явилася нова ядерна держава, в основному через Спільний всеосяжний план дій, який згорнув іранську ядерну програму і допоміг уникнути потенційної війни з Іраном [106].

Отже, демократична партія Барака Обама підтримує цінності класичного лібералізму, вважаючи, що мир та безпека мають бути доступні кожному. Барак Обама вбачає у США лідера, який своїм прикладом веде до демократії та рівності. Президент закликає світових лідерів до загальної відповідальності за мир та безпеку, але при цьому акцентує, що США завжди будуть боротися проти агресії та підтримувати розбудову миру.

У Стратегіях національної безпеки зазначено, що глобальний світовий порядок - це національний інтерес США для забезпечення безпеки всіх, тому боротьба з тероризмом, зміною клімату, кібербезпека, ядерне озброєння та конфлікти на території Євразійського континенту - головні цілі у зовнішній політиці, саме тому у різних конфліктах використовуються різні етапи розбудови миру, які підходять для мирного вирішення, з мінімальним військовим втручанням, або його відсутністю.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИКИ АДМІНІСТРАЦІЇ БАРАКА ОБАМИ У СФЕРІ РОЗУБДОВИ МИРУ

2.1. Підтримання миру в Ізраїлі

Початок президентства Барака Обами виглядав багатообіцяючим для американо-ізраїльських відносин. Новий президент створив враження, що він продовжить історичні «особливі відносини» між двома державами, як це робили майже всі американські президенти з моменту створення Ізраїлю. Під час своєї передвиборної кампанії Обама визначив Ізраїль як головного союзника США та заявив його однозначну підтримку тісних американо-ізраїльських відносин [38]. Американські євреї з ентузіазмом проголосували за Обаму, і двоє американських євреїв, Рам Емануель, батько якого є ізраїльтянином, і Девід Аксельрод стали ключовими посадовими особами в Білому домі.

Обама прийшов на посаду з новою та ідеалістичною зовнішньополітичною програмою та зобов'язанням змінити статус і міжнародний імідж США, особливо на Близькому Сході та в мусульманському світі [32]. Він особливо хотів змінити міжнародну систему та ефективно боротися з тероризмом. Однак він прагнув досягти цих цілей за допомогою зовсім іншої стратегії, ніж у його попередника; він планував замінити ексклюзивну зовнішню політику президента Буша, односторонність, застосування сили та превентивну війну багатосторонньою дипломатією, тісною співпрацею з союзниками та міжнародними організаціями, включаючи ООН, взаємодією з такими супротивниками, як Іран і Сирія, і вирішення затяжних міжнародних конфліктів, такі як палестино-ізраїльський [89].

Оновлена зовнішня політика адміністрації Б. Обами проходила під лозунгом «м'якої гегемонії» - внутрішньополітична стратегія з розумним балансом «жорсткої» та «м'якої» сили. В основі доктрини Обами є концепція «розумної сили», згідно з якою головний опір робиться на невійськові інструменти забезпечення впливу США у багатополярному світі [39]. Згідно

концепції «розумної сили», президент Сполучених Штатів відмовився від диктату сили, який домінував за часів правління Дж. Буша, та звернувся до багатовекторного співробітництва у вирішенні глобальних потреб, де лідерство буде належати Сполученим Штатам Америки [62].

США не раз декларували наявність міцної дружби між ними та Ізраїлем, а також говорилося про прихильність політичного співробітництва з Ізраїлем та його підтримкою. Але, не дивлячись на всі ці заяви, американо-ізраїльські відносини за адміністрації Обама назвати теплими складно. «Наша відповідальність за безпеку Ізраїлю незаперечна, дружба з Ізраїлем глибока, як ніколи.» - саме так сказав президент Сполучених Штатів, Б. Обама, у своїй промові до палестинців. Він стверджував, що відносини між країнами розвивалися десятиліттями, а друзям потрібно допомагати та бути поруч [84].

Головні протиріччя між главами США та Ізраїлю – президентом Бараком Обамою та прем'єр-міністром Беньяміном Нетаньяху – були сконцентровані на двох проблемах: протидія розвитку ядерній програмі Ірану та урегулювання конфлікту між Ізраїлем та Палестиною, також сюди входить вирішення питання єврейських поселень на території Палестини, через що безпосередньо і почався конфлікт.

Політика, яку проводив Барак Обама, кращим вирішенням проблеми ісламського тероризму та врятуванням регіону від невідконтрольного поширення ядерної зброї, - вбачала вплив на Ізраїль, який повинен поновити зусилля по вирішенню палестино-ізраїльського конфлікту. Для досягнення цієї цілі влада США вважає необхідним посилення політичного тиску на Ізраїль, примушуючи його піти на поступки арабам: припинити будівництво поселень, покинути окуповані території та повернутися до меж 1967 року, адже як Обама казав на промові: «Водночас і ізраїльтянам слід визнати, що Палестині, точно так само, як і Ізраїлю, не можна відмовляти в праві на існування. Сполучені Штати не визнають легітимності тих, хто заявляє, що Ізраїль слід зіштовхнути в море, але ми також не визнаємо й легітимності триваючого процесу розширення

ізраїльських поселень. Їхнє будівництво порушує раніше укладені угоди та підриває зусилля по досягненню миру. Прийшла пора зупинити цей процес» [87].

Влада Нетаньяху стверджувала, що кордони 1967 р. непридатні для оборони, а повернення до кордонів, які існували ще до Шестиденної війни, залишило б великі єврейські поселення за межами Ізраїлю. Також, акцентувалася увага, що вимагаючи від Ізраїлю припинити будівництво поселень, Обама, який намагався грати роль посередника у палестино-ізраїльському конфлікті, сильно ускладнив переговорні процеси.

Під натиском зі сторони Білого дому Б. Нетаньяху у 2009 р. оголосив про свою згоду з принципом «дві держави для двох народів», що де-факто означало визнання незалежної палестинської держави. При цьому Нетаньяху відкидав передачу Східного Єрусалима, який залишається «єдиною столицею Держави Ізраїль», та повернення біженців із Палестини на ізраїльську територію [37].

Знову загострилося давнє питання розширення будівництва поселень на палестинських територіях у районі Західного берегу Йордан. Проте під натиском США, Палестині та Ізраїлю довелося сісти за стіл перемовин. Після початку будівництва поселень у Східному Єрусалимі, при закінченні десятимісячної паузи, перемовини були звернуті.

Вимога заморожування будівництва поселень - це нове питання, яке внесла до порядку денного переговорів адміністрація Обама. Політика Б. Обама суперечила підходу адміністрації Дж. Буша і тим усім гарантіям не піднімати питання про поселення, які взяли на себе США. Відмова адміністрації Б. Обама від підтримки концепції «безпечних кордонів», за яку виступав Ізраїль, послужив причиною гострих американо-ізраїльських розбіжностей з питання мораторію на будівництва поселень [76].

Жорстка позиція Тель-Авіва з проблеми поселень не поліпшила відносин Обама і Нетаньяху, однак це зміцнило становище радикально налаштованих політиків як в ізраїльському, так і в палестинському керівництві. Ні США, ні Ізраїль в кінцевому рахунку не здатні були запропонувати рішення з проблеми палестино-ізраїльського конфлікту. Звідси наростало взаємне невдоволення

сторін. У 2016 р. намір США послабити політичну підтримку Ізраїлю виразився, зокрема, у відмові від визнання анексії Ізраїлем Голанських висот (згідно з рішенням Кнесету від 1981 р.) [99].

Позиція адміністрації, у період 2009-2016 років, Сполучених Штатів Америки відрізнялася від попередніх президентів. Барак Обама чітко пояснив свої плани, пріоритети та позиції щодо Ізраїлю та прилеглих територій.

4 червня 2009 році Барак Обама завітав у Каїр, де звернувся до мусульманського світу з промовою, яку було переведено прес-службою Білого дому на 14 мов, серед них були арабська, китайська та інші. Тоді він зазначив, що період відносин між США та мусульманами дуже натягнуті та складні [15]. Хоч історично ісламський світ та Захід співпрацювали, але були конфлікти та релігійні війни. Обама зазначив, що приїхав в Каїр для того, щоб відкрити нову сторінку у взаємовідносинах між Сполученими Штатами та проживаючими по всьому світі мусульманами на основі спільних інтересів та поваги один до одного, а також на основі того факту, що США та іслам не є взаємовиключними поняттями, саме тому їм немає причин суперничати. Звісно зміни не можуть бути одразу, для цього потрібен час. Кожна сторона повинна дослухатися один до одного, сміливо та відверто казати те, що на душі, те, що найчастіше замовчується. Необхідно вперто прагнути почути один одного, вчитися один у одного, поважати та шукати спільні позиції. Як написано у Священному Корані: «Бійтесь Аллаха та завжди кажіть праве слово» [86].

Барак Обама дійсно намагався казати правду та дійсність ситуації, відверто пояснюючи свої наміри та позиції. «Незалежно від раси, релігії або суспільного положення, всім нам притаманні спільні цілі – мир та безпека, освіта та гідна праця, любов до нашої батьківщини, нашої общини та нашого Бога. Це те, що нас об'єднує. У цьому надія всього людства» [15]. Тоді він висвітлив декілька проблем, точніше ті, які вони хочуть вирішити. Він вважає, що вони повинні вирішуватися на основі співпраці та цей прогрес повинен бути спільним [86].

Одна з таких проблем і є ситуація між Ізраїлем, Палестиною та арабським світом. Зв'язки між цими державами непорушні, адже вони основані на

культурних та історичних зв'язках, а також на визнанні того, що прагнення єврейського народу мати свою батьківщину, походить ще з коренів його трагічної історії, адже, єврейський народ століттями переживав гоніння, а кульмінацією антисемітизму стала трагедія Холокосту. Тому погрожувати Ізраїлю розрухою або поверненням антиєврейських стереотипів – це найбільша помилка, адже в пам'яті ізраїльтян прокидаються болючі спогади, а для досягнення миру з'являються перешкоди.

Палестинський народ – мусульмани та християни – також багато страждали у пошуках національного вогнища. Більше 60 років він терпів біль переселення. Багато хто у таборах біженців, який знаходився на Східному березі, живуть в очікування миру та безпеки, яких вони ніколи не знали. Вони піддаються приниженням пов'язаним з окупацією. Американський президент заявив: «Америка не відвернеться від законного палестинського прагнення до гідності, можливостей і власної держави» [86]. Ці два народи мають законні позиції, - звинувачувати один одного легко. Палестинці вважають, що війни та смерть була через створення Ізраїлю в 1948 році, а ізраїльтяни вказують на постійний напад на них та їх території.

«Жити у мирі та безпеці – це в інтересах Ізраїлю, в інтересах Палестини та безпосередню в інтересах Америки, та всього світу разом», - саме так заявив Б. Обама [86]. Він закликав палестинців відмовитися від насилля, а зосередитися на тому, що вони мають, що вони збудували; адміністрація має розвивати свій управлінський потенціал, створивши інститути, котрі забезпечували б потреби народу. Окрім цього президент просив зрозуміти ізраїльтянам, що Палестина має право на існування [86].

Важливо додати: незважаючи на всі розбіжності між адміністрацією Обами і урядом Нетаньяху по ряду політичних проблем, американська допомога Ізраїлю ніколи не ставилася під сумнів і залишалася пріоритетним напрямком у відносинах між урядом Ізраїлю і адміністрацією Б. Обами. Президент не раз підкреслював, що Сполучені Штати, незважаючи на економічні труднощі, збережуть якісну військову перевагу Ізраїлю [88].

Вже на самому початку свого президентства Обама підписав законопроект про нарощування військової допомоги Ізраїлю. Законопроект, схвалений Конгресом, передбачав додаткову щорічну фінансову підтримку Армії оборони Ізраїлю, крім щорічних 3 млрд доларів [90]. Нова додаткова допомога надходила протягом десяти років, що і було зафіксовано раніше в Меморандумі про взаєморозуміння [47]. Пізніше, незважаючи на жорсткі економічні умови в США, очіувалося скорочення бюджету, в тому числі різке скорочення бюджету американського військового відомства, законодавці Сполучених Штатів підтримали проект про виділення в 2012 р додаткових 236 млн доларів, на розробку трьох ізраїльських програм протиракетної оборони: «Хец-2», «Праща Давида» і «Хец-3» для перехоплення ракет середньої дальності [90].

У травні 2014 р палата представників Конгресу США затвердила Закон про повноваження національної оборони на 2015 рік, який передбачає виділення додатково сотень мільйонів доларів на ізраїльську систему протиракетної оборони. У тексті даного документа говорилося про протидію зусиллям Ірану, спрямованим на створення ядерної зброї, і підтримки Ізраїлю у справі зміцнення обороноздатності [100].

У стратегіях національної безпеки США Ізраїль – давній друг, якому Вашингтон приділяє непохитну відданість його безпеці, але при цьому акцентується увага, що палестинський народ має право на державність. Розбіжності у поглядах Нетаньяху та Обама не допомагали вирішенню конфлікту, а інколи тільки погіршували стан справ.

2.2. Ірак: спроби встановлення миру і початок миробудівництва

У промові в Кемп-Лежені на початку 2009 року президент Обама обґрунтував, як він планує покласти край військовим зобов'язанням США в Іраку, наголосивши, що його адміністрація «не допустить, щоб прагнення до ідеалу стали на шляху до цілей, які можна досягти». Він наголосив, що після

грудня 2011 року іракці самі мають забезпечити своє майбутнє [74]. Його повідомлення знайшло відгук у більшості американців, стомлених постійною присутністю військ після шести років окупації та високих втрат США. Коли Обама обійняв посаду, понад 49 відсотків американців хотіли якнайшвидше покласти край американській військовій присутності [81]. До жовтня 2011 року, за два місяці до того, як останній солдат покине Ірак, три чверті американців схвалили план Обама про виведення військ [49].

Народна думка твердо підтримала рішення Обама – як і, здавалося, фундаментальне бажання компенсувати помилки попередньої адміністрації Буша. У розпал рецесії 2008 року увага американських виборців відвернулася від Іраку. Коли останній солдат залишив країну у грудні 2011 року, лише один відсоток американців розглядав Ірак як серйозну проблему [65].

Критики виведення військ у 2011 році часто забувають, що графік президента, хоч і підживлюваний бажанням американського народу залишити Ірак у минулому, насправді вже було визначено Угодою про статус сил, укладену адміністрацією Буша у 2008 році. Тодішній прем'єр-міністр Нурі аль-Малікі описав угоду так: «Неповний суверенітет і присутність іноземних військ – найнебезпечніша, найскладніша і найобтяжливіша спадщина, з якою ми зіткнулися з часів диктатури. Ірак має позбутися їх, щоб захистити свій молодий демократичний експеримент» [34].

У 2009 році Обама сподівався внести поправки до Угоди про статус сил, щоб залишити залишкову присутність США для надання допомоги іракським силам, проте Малікі відмовився надати цим солдатам імунітет від судового переслідування [19]. Багатьом спостерігачам такий результат Білого дому здався таким, що політично влаштовує. У грудні 2011 року юристи Держдепартаменту дійшли висновку, що без схвалення іракського парламенту американські солдати не можуть залишатися у країні. Упертість Малікі сприяла його сектантській програмі, яка сприяла шиїтським громадам. Важелі, які військова присутність давала американським дипломатам, ослабли, залишаючи Малікі все більш безконтрольним. Він посилив свою владу над спецназом іракських збройних сил,

перетворивши їх на приватне ополчення, що використовується для залякування інакодумців та забезпечення лояльності розвідувальних та судових служб [53].

У 2013 році гнів і невдоволення суннітського населення викликали загальнонаціональні та мирні протести проти політики Малікі у 2013 році. Замість того, щоб скористатися цією можливістю для діалогу з цим добре організованим рухом, Обама відволікся від Іраку. Протягом перших двох років свого другого терміну президент не робив жодних суттєвих коментарів щодо Іраку, а у червні 2013 року запропонував скоротити на 70–95 відсотків фінансування США іракського миробудування, прав людини та громадянського суспільства [35].

На той час сили безпеки Малікі жорстко розправилися з протестувальниками в Хавіджі — суннітському арабському місті на півночі Іраку, яке зараз контролюється ІДІЛ, — вбивши щонайменше 42 беззбройні мирні жителі [36]. Як сказав для NPR один демонстрант: «Протягом року ми ні на кого не нападали; ми були прикладом демократії на міжнародному рівні... Світ просто відвернувся від нас і дав Малікі дозвіл розганяти мітинги та вбивати безневинних демонстрантів» [35]. Юст Хільтерманн з Міжнародної кризоваої групи пізніше назвав Хавіджу «уособленням усіх бід, які через рік сприяли захопленню (ІДІЛ)». За мовчанням Вашингтона і, здавалося б, відсутності захисту з боку міжнародних чи іракських лідерів багато сунітів повернулися до повстанського руху, який був значною мірою пригнічений у 2011 році.

Протягом двох років після появи ІДІЛ у 2014 році Обама знову зайнявся проблемами Іраку та його політичними лідерами. Навчаючись на своїх помилках у 2011–2014 роках, він спробував прийняти більш збалансований підхід до захисту іракських цивільних осіб, підтримки гуманітарних зусиль та боротьби з корупцією в іракському уряді [67]. Після того, як ІДІЛ захопило Мосул у червні 2014 року, президент заявив про свою підтримку усунення Малікі — лінія, яка призвела до того, що Хайдар аль-Абаді став прем'єр-міністром. З того часу Білий дім підтримує зусилля Абаді щодо боротьби з неефективністю, кумівством та

корупцією всередині іракської політичної системи, зберігаючи при цьому більш збалансований підхід до численних етнічних та конфесійних груп країни [53].

У міру того, як боротьба з ІДІЛ у північному Іраку триває, уроки, що були зроблені з 2011 року — військове та політичне розмежування може мати трагічні наслідки — мають визначати політику Вашингтона в Багдаді. Сьогодні Ірак стикається з серйозними проблемами, оскільки він захищається від повстанського руху, що триває, відновлює зруйновану країну, протистоїть регіональним акторам, які прагнуть зазіхнути на його суверенітет, і справляється з економічною кризою.

Адміністрація Обама зробила важливі кроки для підтримки цих зусиль: активізувала військову програму США з навчання та оснащення іракської армії та сил спеціального призначення, забезпечила постійну підтримку з повітря для боротьби з ІДІЛ, виділила кошти на допомогу у розмінуванні звільнених районів та завалів, реалізація програм громадянського суспільства через USAID та проведення конференцій з оголошення внесків, щоб спонукати інші країни також зробити свій внесок [59].

2.3. Механізми розбудови миру в Афганістані

Як сенатор, а потім кандидат у президенти, Обама підтримував війну в Афганістані, на відміну від війни в Іраку. Він розкритикував війну в Іраку як «тупу війну», називаючи військову кампанію США в Афганістані війною необхідності, оскільки Талібан приховував терористів Аль-Каїди, які напали на США [36]. Антивоєнний кандидат у президенти 2008 року Обама зобов'язався надіслати більше військ в Афганістан, якщо він буде обраний президентом [57].

Наприкінці свого другого терміну президент Обама, хоча й захищався своїми досягненнями, визнав, що найдовша військова кампанія США в історії країни не закінчиться під його керівництвом [28]. Наприкінці літа 2015 року оптимізм Обама щодо того, що війну в Афганістані можна «виграти», змінився

на гіркий досвід, що демократію не можна експортувати [57]. Це був важливий поворотний момент у виробленні політики США щодо Афганістану.

Війна в Афганістані змінила погляди президента Обама на війну та використання військової сили. За часів адміністрації Обама американські військові стали більше використовувати безпілотні літальні апарати (БПЛА) у стратегії боротьби з повстанцями. Як президент, Обама неохоче використовував великомасштабні наземні сили і сперечався зі своїми генералами щодо втручання США в інші частини світу, такі як Сирія, Ірак та Лівія, постійно схильючись до мінімалістичних військових варіантів. Однак стратегія Обама в Афганістані була унікальною, оскільки він вирішив направити більше війська до регіону, не плануючи довгострокової окупації, а швидко припинити війну, перемігши Талібан [43].

Незабаром після вступу на посаду Обама розпочав комплексну стратегію стримування афганських повстанців шляхом вирішення проблем, які ігнорувалися попередніми адміністраціями: по-перше, шляхом відновлення політичної стабільності через розширення прав і можливостей афганців; по-друге, шляхом відправки тисяч додаткових військ в Афганістан; і по-третє, шляхом створення графіка виведення військ США з Афганістану [43].

Коли президент Обама увійшов до Білого дому, він швидко наказав переглянути політику, щоб замінити фразу «глобальна війна з тероризмом» на «Протидія насильницькому екстремізму» [48]. У оперативному плані між цими двома політиками було мало відмінностей, коли вони почали застосовуватися на місцях.

Президент Обама скептично ставився до ефективності підходу американських військових до боротьби з повстанцями в Афганістані під час адміністрації Буша [57]. У січні 2009 року, коли Обама вступив на посаду, напади талібів поширилися на 33 з 34 афганських провінцій. Напади талібів-смертників ставали все більш частими в столиці Кабулі та інших важливих центрах країни. У тому ж січні президент призначив Річарда Холбрука, відомого дипломата, своїм спеціальним представником в Афганістані. Метою Обама при призначенні

Холбрука було мати посланника з високими повноваженнями для координації внутрішньовідомчого підходу до вирішення соціально-економічних проблем Афганістану, поки триває військова кампанія проти повстання Талібану [43].

У березні 2009 року адміністрація Обама оголосила про «всеосяжну стратегію» протидії ескалації повстанців з боку Талібану. На основі нової стратегії американські військові розгорнули 25 000 додаткових військовослужбовців, 4 000 з яких мали навчати Афганську національну армію та Афганську національну поліцію. Адміністрація сподівалася, що ця нова стратегія стримає зростання насильства в Афганістані, показавши, що війна тепер є пріоритетом для США.

У червні 2009 року адміністрація Обама змінила військове керівництво, замінивши генерала МакКірнана на генерал-лейтенанта Стенлі МакКрістала, якому в 2003-2008 роках приписували зменшення насильства в Іраку. Прибувши в Афганістан, МакКрістал попросив ще 44 000 американських військових для боротьби з повстанцями Талібану та для запобігання «провалу місії» [44]. Однак адміністрація Обама скептично поставилася до ефективності відправки додаткових військ в Афганістан. Посадові особи, включаючи віце-президента Джозефа Байдена, міністра оборони Роберта Гейтса і радника з національної безпеки, а також генерала Джеймса Л. Джонса, спочатку були проти посилення додаткових військ. Вони стверджували, що посилати більше військових буде дорого, і що американські військові вже мають понад 70 000 військових в Афганістані, що, на їхню думку, достатньо, щоб зупинити свавілля талібів [43]. Однак, після місяців зустрічей на високому рівні між цивільними та представниками Пентагону, у грудні 2009 року президент Обама оголосив про свою другу стратегію щодо Афганістану, яка передбачала відправку до країни 30 000 додаткових військових. У новій стратегії головна мета американських військових полягала в тому, щоб захистити афганців і допомогти афганському уряду завоювати довіру своїх виборців, щоб у кінцевому підсумку він міг боротися з повстанцями Талібану без підтримки США. Стратегія пропонувала

план виведення американських військ, який мав розпочатися у липні 2011 року [44].

У червні 2010 року журнал Rolling Stone опублікував статтю, в якій цитував саркастичні коментарі МакКрістала та його помічників щодо чиновників адміністрації Обама. Обама негайно звільнив генерала МакКрістала і призначив генерала Девіда Петреуса, главу центрального командування США, командувачем військ США в Афганістані. Як і МакКрістал, Петреусу приписували зменшення насильства та повстанців в Іраку.

Під час свого командування генерал Петреус тиснув на уряд Афганістану, щоб він не заперечував проти створення «місцевих сил оборони», місцевих ополченців, які були створені США для контролю віддалених районів Афганістану. США фактично створили сили, паралельні урядовим силам Афганістану в сільській місцевості [105]. У серпні 2010 року США та їхні західні союзники почали передавати частину обов'язків безпеки афганським силам у районах, які були очищені від повстанців. Стратегія полягала в тому, щоб дозволити підтриманим США групам ополчень захопити віддалені райони, де урядові сили були недостатні для контролю.

Згідно з телеграмою посольства США, американські військові свідомо підтримували афганські збройні формування з моменту вторгнення під проводом США у 2001 році. Збройні сили США та ЦРУ визнали, що ополчення здатні захистити місцеві громади від повстанців Талібану. Основна претензія армії США полягала в тому, що вона використовувала збройні формування через їх «корінні можливості захисту», щоб завоювати «серця та уми» місцевих громад [31]. Однак ця стратегія виявилася неефективною, оскільки багато місцевих ополченців були створені місцевими полководцями для отримання фінансової та військової допомоги від США. Ці групи посилювали небезпеку в районах, які вони контролювали, і порушували права людини проти місцевих жителів.

У серпні 2010 року адміністрація Обама схвалила розгортання 30 000 додаткових військовослужбовців, збільшивши чисельність американських військ в Афганістані до 100 000 за підтримки 50 000 сил НАТО. Як і в попередні

роки, більшість жертв війни становили бойовики Талібану, але серед постраждалих було багато мирних жителів і дітей. Талібан використав 29 цивільних жертв, щоб посилити свою пропагандистську машину, зображуючи сили під керівництвом США вбивцями мирного населення, хоча 61% жертв серед цивільного населення були спричинені терористичними атаками талібів, тоді як лише 20% були в результаті операцій афганських урядових сил або війська США [95]. Хоча таліби спочатку виступали проти фотографії, телебачення та Інтернету, стверджуючи, що вони заборонені законом шаріату, протягом останніх 18 років група створила складну пропагандистську машину, включаючи використання акаунтів у соціальних мережах на таких платформах, як Facebook і Twitter і програми для обміну повідомленнями на смартфонах, такі як WhatsApp, Viber і Telegram.

Однак найголовніше те, що Талібан поширює свою пропаганду через мечеті, щоб залучити та змінити громадську думку [23]. Повідомлення Талібану зосереджені на присутності іноземних військ в Афганістані, корупції в афганському уряді та перемогах Талібану на полі бою. Ця пропаганда обережно спрямована на сільських жителів, які не мають іншого джерела інформації, окрім мулли їхньої місцевої мечеті, найбільш довіреної людини в селі. В результаті цієї пропаганди афганці дедалі більше розчаровувалися в уряді та його іноземних союзниках [43].

До кінця свого другого терміну мета Обама завершити військову кампанію США в Афганістані, уникнувши поразки, здавалася неможливою. Більшість американців розглядали війну США в Афганістані як «чорну діру», яка нескінченно поглинає життя та гроші, але результату не видно. Для багатьох американців вторгнення США в Афганістан і усунення Талібану були морально виправданими, але повернення Талібану до влади поставило під сумнів усі втрати, яких зазнали США [48]. Коли ситуація в Афганістані погіршилася через збільшення нападів повстанців, Обама вирішив надіслати більше військ, одночасно оголосивши графік виведення всіх військ, від якого пізніше довелося відмовитися.

Обама відмовився від перспективи повного виведення під тиском військового істеблішменту та Конгресу, але наполягав на виведенні більшої частини американських військ з Афганістану [44]. Конгрес був стурбований тим, що, якщо США покинуть Афганістан без перемоги, вони можуть побачити суспільну реакцію через витрати мільярдів доларів в Афганістані, не маючи змоги перемогти Талібан. До кінця каденції Обама кількість американських військ в Афганістані скоротилася до 8400 осіб. У той же час більшість союзників США, таких як Франція, Канада, Італія та Великобританія, вивели свої сили з Афганістану.

Хоча адміністрація Обама не бажала вводити більше наземних військ, вона охоче використовувала БПЛА для знищення підозрюваних терористів. Адміністрація Обама переорієнтувала стратегію США щодо боротьби з тероризмом на поєднання спеціальних операцій і авіаударів БПЛА.

На відміну від Буша, Обама вважав, що головна місія США полягає в тому, щоб забезпечити демократію світу з більшим акцентом на правах людини. Він стверджував, що коренем тероризму є бідність, погане управління та пригнічення [48]. Тому його політика на Близькому Сході була зосереджена на усуненні головних невдоволень людей, якими була підтримка США диктаторських режимів. В Афганістані адміністрація тиснула на уряд Карзая з метою боротьби з корупцією та безгосподарністю, а також наголошувала на чесних виборах як на засобі стримування афганських лідерів і запобігання їх деспотизму.

Хоча Обама продовжив війну Буша, він змінив деякі політики свого попередника; наприклад, він заборонив використання брутальних прийомів допиту. Обама також намагався закрити сумнозвісний табір ув'язнення Гуантанамо. Йому не вдалося закрити табір, але вдалося зменшити кількість ув'язнених, які там утримувались [75].

Кілька факторів відіграли ключову роль у тому, що Обама не закрив Гуантанамо, найпомітнішим з яких була опозиція Міністерства оборони США, яка стверджувала, що ув'язнені становлять загрозу національній безпеці США.

Серед інших факторів – опозиція Конгресу та відсутність інтересу іноземних держав для прийому своїх ув'язнених громадян. Адміністрація Обама тиснула на ці країни, щоб вони прийняли їхнього 31 громадянина, але у США були занепокоєння щодо підозри, що деякі країни можуть катувати та вбивати ув'язнених, як тільки вони їх отримують; наприклад, кілька уйгурів залишаються під вартою в Гуантанамо, оскільки їх не можна репатріювати до Китаю, побоюючись, що китайський уряд може їх повісити. Незважаючи на риторику, яку президент Обама використовував під час балотування на пост та президентства, він не відміняв виконавчі накази, видані його попередником, які порушували основні права людини, включаючи наказ про безстрокове утримання під вартою підозрюваного в тероризмі, який застосовувався як і до громадян США так і до тих, хто ними не є [48].

2.4. Сирійський кейс

Основи зовнішньої політики президента Обама, зокрема політики на Близькому Сході, можна пояснити трьома категоріями. Перший – це його визначення та тлумачення національної безпеки. Це особливо важливо з огляду на тлумачення національної безпеки попереднім президентом Бушем.

У своїй промові на Нобелівській премії миру 10 грудня 2009 року Обама назвав три умови, необхідні для ведення справедливої війни: самооборона, пропорційність і запобігання прямому нападу на цивільне населення [16]. Важливо відзначити, що підхід Обама є «відходом від афективних закликів адміністрації Буша, які ґрунтувалися на емоційних конструкціях патріотизму та батьківщини, що ґрунтувалися на твердій вірі в американську винятковість» [41]. Іншими словами, замість того, щоб пропагувати емоційну політику, щоб вступити у війну, президент Обама мав іншу і значно більш справедливую інтерпретацію ведення війни.

Ставлення Обама до того, як вести війну, відрізняється від епохи Буша. На відміну від свого попередника, Обама, схоже, вважає за краще вести війну «в тіні

з легким слідом і, якщо можливо, обмеженим суспільним контролем» [53], яку дехто пізніше назвав доктриною Обама. Іншими словами, як зазначає Кріг, доктрина Обама «підкреслює необхідність колективних дій через коаліційну війну та розбудову потенціалу місцевих партнерів і союзників на стратегічному рівні, водночас вона віддає перевагу прихованій війні, дедалі більше покладаючись на технологічні платформи, операції спецназу та оперативників ЦРУ для досягнення стратегічних та оперативних цілей поза оком громадськості на оперативному рівні» [53].

Другою основою зовнішньої політики Обама є посилення цивільних органів/інструментів зовнішньої політики та національної безпеки США. Відкидаючи помилковий вибір між свободою та безпекою, між безпекою та ідеалами, Обама стверджує, що більшість зовнішніх питань є більш складними і потребують більше, ніж військова відповідь; тому дипломатичні зусилля мають бути більшими [18]. Визнаючи необхідність розвитку цивільного потенціалу для завоювання сердець і розумів, Обама зробив більший акцент на дипломатії, якою керують дипломати, а не генерали [18]. Таким чином, бюджет цивільних агентств США, таких як Державний департамент, різко збільшився в порівнянні з епохою Буша. Наприклад, Обама оголосив про скорочення витрат на оборону на 400 мільярдів доларів [58]. Іншими словами, як зазначає Ааронсон, Обама з ентузіазмом ставився до підвищення цивільного потенціалу зовнішньополітичного механізму США [18].

Третьою основою зовнішньої політики Обама є відносно миролюбний підхід до Близького Сходу. Протягом першого року свого президентства Обама намагався оновити імідж Сполучених Штатів за кордоном, особливо в мусульманському світі [45]. Тому в наступні роки він послабив військові операції в Іраку та Афганістані, зберігаючи зосередженість на оперативниках Аль-Каїди в регіоні [45].

До початку громадянської війни Сирія обережно зустріла адміністрацію Обама, і Обама швидко почав досліджувати можливість покращення відносин. Не лише в Сирії, а й у країнах Близького Сходу образ Обама, який відрізнявся

від його попередника Буша, зіграв роль у покращенні відносин між США та регіональними державами. Крім того, усвідомлюючи важливість покращення відносин із Сирією, адміністрація Обама у червні 2009 року оголосила про повернення посла США до Дамаска, який залишився вакантним у 2005 році [50]. Проте, як стверджує Канат, процес відновлення американо-сирійських відносин був зірваний арабською весною та її впливом на Сирію. Іншими словами, адміністрація Обама змінила курс дій щодо Сирії і зрозуміла, що дипломатичні зусилля не мають істотного впливу на режим Асада [107].

Перший поворотний момент у сирійській політиці Обама стався у 2011 році. Після силових дій режиму Асада проти мирних демонстрацій і після довгих роздумів президент Обама зробив серйозний крок вперед у політиці США щодо Сирії і заявив, що «заради сирійського народу, настав час президенту Асаду відійти в сторону» [50]. Іншими словами, «лише в травні 2011 року представники США, до яких врешті приєднався і сам президент Обама, почали заявляти, що найбільш прийнятним рішенням кризи є вихід Асада у відставку» [107]. Адміністрація Обама також закликала Організацію Об'єднаних Націй засудити сирійський уряд [40]. Потім вона закрила своє посольство в Дамаску, і американські офіційні особи почали брати участь у зусиллях сирійської опозиції, таких як форум друзів Сирії, який збирався в Тунісі та Стамбулі. Однак, незважаючи на те, що вони публічно заявляли про необхідність усунення Асада, зусилля США в цю епоху обмежувалися заявами і не сигналізували про будь-які конкретні військові дії щодо Сирії [107].

Другий поворотний момент у політиці Обама щодо Сирії стався в 2012 році. У заяві в серпні 2012 року президент Обама зазначив, що політика США щодо Сирії зміниться, якщо адміністрація Асада використовує або намагатиметься застосувати хімічну зброю [21]. Іншими словами, Обама провів червону лінію в Сирії. Тим не менш, дії США після цієї заяви були недостатніми, щоб стримати режим Асада від використання хімічної зброї [50].

Третій пункт політики Обама щодо Сирії відбувся в 2013 році. Обама повторив червону лінію в Сирії у своїй промові після хімічної атаки на Гуту в

2013 році. Однак Обама не бажав втручатися в Сирію і підкреслив, що метою не повинно бути повалення Асада, але до обмеженого втручання в плані зменшення потужності режиму щодо хімічної зброї. Потім Обама скасував заяву про військову відплату за хімічні атаки режиму [102].

Сирійська криза ускладнилася після 2013 року із залученням до конфлікту регіональних та місцевих суб'єктів. У 2015 році Росія почала військову інтервенцію в Сирії, щоб допомогти режиму Асада. Так само Іран, точніше Хезболла, залучені до громадянської війни в Сирії, щоб підтримати режим Асада. Навпаки, інші регіональні суб'єкти, такі як Туреччина та Катар, підтримували сирійську опозицію не лише в дипломатичному, а й у військовому плані. Не в останню чергу кілька радикальних ісламських організацій, у тому числі ІДІЛ, почали брати участь у сирійському конфлікті. Тобто після 2013 року ситуація стала значно гіршою та складнішою [98].

У зверненні до нації від 10 вересня 2014 року щодо стратегії США боротьби з ІДІЛ президент закликав Конгрес надати «повноваження та ресурси для навчання та оснащення» сирійської опозиції [42], а майже через два тижні у своєму виступі 23 вересня 2014 року на південній галявині Білого дому він оголосив, що «Збройні сили Америки почали удари по цілях ІДІЛ у Сирії». У дещо іншому наративі, який послідував, президент пояснив, що напад був частиною кампанії адміністрації, щоб «протистояти загрозі, яку представляє терористична група» [93]. Він уточнив, що удари були завдані «по цілям як в Іраку, так і в Сирії, щоб ці терористи ніде не могли знайти безпечного притулку», а також проти «будь-кого, хто планує змову проти Америки та намагається завдати шкоди американцям» [93]. Атака була виправдана тим, що США діяли «як частина широкої коаліції», до якої приєдналися друзі та партнери, «відкидаючи ІДІЛ і виступаючи на захист миру та безпеки». Під час представлення справи не згадується про сирійську кризу і не пропонується причинно-наслідкова історія ударів по відношенню до сирійського уряду. Риторичне значення було зосереджено на терористичній організації з побіжним посиленням на режим Асада як силу, що бореться з сирійською опозицією [83].

На цьому етапі розмова президента щодо сирійської кризи різко змінилася. Це був перший випадок, коли Обама погодився на військові дії в Сирії і пішов далі без схвалення Конгресу або резолюції Ради Безпеки ООН. Другою визначальною концепцією цієї фази була мова, яка була побудована насамперед щодо застосування сили проти загрози ІДІЛ, а не сирійської влади чи хімічної зброї. Як наслідок, вимоги до сирійського уряду захистити права людини та провести політичні та економічні реформи не були висунуті.

Третім важливим елементом був постійний акцент на діях США як частини широкої міжнародної коаліції, а не як зусилля лише Америки. Це, зокрема, свідчило про те, що рішення про втручання в Сирію було прийнято за кілька годин до запланованого прибуття президента до Нью-Йорка на щорічне засідання Генеральної Асамблеї ООН, де планувалося провести презентацію країнам щодо приєднання до кампанії під проводом США. Доповідь президента мала ознаки виправдовувальної риторики. Вона була частиною масштабної військової помсти, здійсненої президентом, надавало обґрунтування та деталі рішення про застосування сили, було адресовано американській громадськості та міжнародній спільноті та було незворотним за тоном. Зміна в риториці явно спричинила за собою зміну позиції президента щодо застосування сили, хоча міркування про те, чи виходить це за межі погляду президента на використання військової сили в цілому, повинні змусити задуматися над контекстом, в якому це відбулося [85].

Через рік після того, як США та Росія підписали домовленості для ліквідації сирійської хімічної зброї, президент Асад завершив здачу оголошених хімічних запасів. Однак він продовжував обіймати посаду і продовжував відмовлятися піти у відставку та дозволити перехід влади. Громадянська війна тривала, створюючи середовище, в якому радикальні джихадистські угруповання, такі як ІДІЛ, могли закріпитися і розвиватися. Хоча авіаудари проти бойовиків ІДІЛ у сусідньому Іраку почалися в червні, лише у вересні Обама визнав, що кампанію США необхідно поширити на Сирію.

Визнання відбулося після того, як бойовики ІДІЛ захопили величезні території Сирії та обезголовили двох американських громадян. У боротьбі з ІДІЛ виявилось, що Конгрес висловив рішуче двопартійне схвалення, проголосувавши за план президента з підготовки та озброєння поміркованих сирійських повстанців [55]. Американська громадська думка також підтримала ініціативу Обама. Опитування Gallup, проведене між 20 і 21 вересня 2014 року – тож після того, як президент оголосив про намір застосувати військову силу проти ІДІЛ у Сирії і до того, як він наказав почати військові дії, показало, що 60 відсотків американців поділяють сприйняття президентом ситуації, і підтримав військове втручання в Сирію.

Міжнародна реакція була неоднозначною: Росія, Іран та Сирія засудили військову кампанію президента; Китай, Франція та Великобританія пропонують обережну відповідь на заклик до боротьби проти ІДІЛ у Сирії; Туреччина та Німеччина виключають участь у бойових операціях; а також союзники та партнери Америки з арабських країн і країн Перської затоки, які погоджуються зробити свою частку в боротьбі [55].

Складнощі політичного контексту, пов'язані з цим суб'єкти, обмеження та тиск – усе це визначило наукову думку про рішення президента втрутитися в Сирію. Загалом було погоджено, що діяльність Обама змінила старий стан речей і запропонувала нові моделі реагування на зовнішньополітичну кризу [59][51], але було мало консенсусу щодо того, як оцінити його поведінку. Деякі вчені стверджували, що рішення президента у сирійській справі відображає його здатність дивитися ширше та зберігати ширше бачення [59]. Це передало його відчуття розуміння того, як необережні короткострокові рішення та дії призвели до небажаних довгострокових наслідків [51]. Інші стверджували, що його боротьба з ситуацією в Сирії додала безладу і хаосу, створеного роками змін, і призвела до тривалої війни та вищих пов'язаних із цим витрат.

Комплекс рішень Обама щодо сирійської кризи свідчить про те, що президент загалом залишався вірним основним принципам, що лежать в основі його світогляду. Він не відхилився від переконань, що сирійський уряд

зобов'язаний поважати права людини і що реформи є найефективнішим засобом для задоволення прагнень його народу. Він дотримувався правила, що США не повинні діяти в односторонньому порядку в Сирії, і постійно шукав дозволу Конгресу та/або міжнародної підтримки для нападу. Він відкинув стратегію інтервентів і відмовився від застосування сили для врегулювання сирійського конфлікту. Рішення надати авіаудари було частиною кампанії проти ІДІЛ, а не проти сирійського режиму. Це було зумовлено появою нової загрози з боку групи і не було прийнято через тиск з боку опонентів всередині країни та союзників за кордоном. Можливо, це стимулювало логіку майбутньої військової ескалації, але не передбачало гарантії прямого розгортання сухопутних військ.

У заяві 2017 року Обама підкреслив, що віддає перевагу невійськовим рішенням щодо сирійського конфлікту, тому що не хоче ще одного невдалого втручання американських військових, як у Лівії. Крім того, в інших заявах він спеціально вказує, що він інтернаціоналіст, який вірить у просування ліберальних цінностей, і він обирає цивільні варіанти, а не військові, коли це можливо. Однак, якщо військові дії є обов'язковими, він віддає перевагу обмеженим [101].

2.5. Агресія Росії проти України: позиція США й мирні ініціативи

За період 2014-2016 років позиція Барака Обама відносно російської агресії в Україні була чіткою та зрозумілою. Президент явно засуджував дії РФ, про це свідчить 90-хвилинна розмова телефоном між Обамою та Путіним 2 березня 2014 року, де Володимир Путін заявив, що його відправка військ на українську територію порушує міжнародне право, включаючи зобов'язання Росії за Статутом ООН і її угоди про військове базування з Україною від 1997 року [70]. У цій же розмові американський чиновник наполягав, щоб український народ сам визначав свою долю та зазначив, що стурбований порушенням суверенітету на територіальній цілісності України Росією [70].

Пізніше, 17 березня 2014 року, відбувся брифінг для преси Джеймса С. Брейді, на якому Б. Обама виклав свої позиції та майбутню стратегію дій проти Росії. По-перше, на агресію не потрібно відповідати агресією, тому запровадили санкції для політичної та економічної ізоляції, щоб влада РФ розуміла наслідки своїх дій. По-друге, продовжуються консультації з європейськими лідерами та залученням від них підтримки. По-третє, та найголовніше для українського народу, це те, що США протягом усього процесу будуть твердо стояти на їхній непохитній підтримці України та українського народу, та його право визначати свою долю. США також пропонують економічну підтримку, необхідну для «подолання цієї кризи та покращення повсякденного життя українського народу» [12].

У 2014 році Б. Обама робив чисельні заяви, висвітлені у пресі. CNN International як найбільший медіахолдинг США поширювала інформацію про те, що Сполучені Штати підтримують Україну, готові надавати економічну допомогу та залучають Європу у такому напрямку [56]. Видання неодноразово висвітлювало позицію Президента: Обама категорично проти агресії Росії, та переконує лідерів Європи у введенні додаткових санкцій [73].

Видання «Українська правда» акцентує увагу на позиції Президента, який стверджував, що завданням світу є не покарання Росії, а її стримування від подальшої агресії на територію України [11]. На його погляд, Російська агресія в Україні загрожує цілісній, вільній та мирній Європі і прогресу, досягнутому після завершення «холодної війни» [1]. Втім, 10 жовтня 2014 року та ж «Українська правда» так оцінює дії Б. Обама: «США не квапляться запроваджувати жорсткіші санкції для Росії та надавати Україні зброю через незалежні від Києва причини» [17].

Показовим кейсом для розкриття позиції президента США щодо України є стаття у виданні «Al Jazeera» від 2 березня 2014 року. Відбулася 90-хвилинна телефонна розмова Обама з Путіним, де Білий дім чітко та прямо попереджав Кремль про наслідки дій на Сході України та наполегливо рекомендував не порушувати надалі міжнародне право, та вирішати все мирними шляхами [70].

Наступний кейс – Президент США зустрівся з Петром Порошенком у Варшаві (2014 рік), щоб продемонструвати підтримку в умовах триваючої кризи в Україні. Лідери обговорили план зменшення енергетичної залежності України від Росії, шляхи відновлення миру на сході країни та порятунку економіки України [71]. ЗМІ також робить акцент на переговорах Обама та Путіна, на тому, як Білий дім лякає та погрожує Росії санкціями та ізоляцією. Не вистачає опису перемовин з лідерами Європи, не наголошено, що конфлікт в Україні має глобальні наслідки для Європи.

У 2015 році переконання Б. Обама не змінилися. Президент США продовжував запевняти Європу посилювати санкції проти Росії [73]. Неодноразово велися перемовини з канцлером Німеччини Ангелою Меркель щодо ситуації в Україні [8]. Вони обговорювали варіанти урегулювання конфлікту, поставки військової допомоги, виказували стурбованість та занепокоєння ситуацією, та осуджували дії президента РФ [64]. Обама переконував, що Росія намагається закріпити свої імперіалістичні цінності та розширити їх, саме тому це загрожує світовій безпеці, відповідно, Росію необхідно стримувати від подальшого наступу [11].

Ставлення громадськості й експертних кіл до такої політики Обама було неоднозначним. Наприклад, CNN International засуджував Б. Обаму щодо його м'якої сили [52]. CNN International подає воєнні сюжети, дипломатичні перемовини, наслідки конфлікту, ілюструє чітку позицію Барака Обама щодо агресії Росії.

Барак Обама весь 2016 рік намагався допомогти врегулювати ситуацію в Україні та змусити РФ дотримуватися норм міжнародного права. Президент США проводив телефонні розмови та зустрічі з європейськими лідерами. На одному з виступів перед ЗМІ президент закликав Росію скласти зброю та не порушувати суверенітет України [2]. Окрім цього, Обама підтримував «нормандську групу» для пришвидшення виконання Мінських домовленостей [8]. Чиновник закликав західних лідерів реагувати, адже агресія Російської Федерації загрожує «вільній Європі та прогресу після холодної війни» [1].

Непохитність своєї позиції Барак Обама проявив, коли закінчувався термін його каденції. Він закликав Дональда Трампа до продовження вирішення кризи в Україні. Обама виказував свої сподівання, що наступний президент бажає протистояти Росії, коли вона відхиляється від американських цінностей і міжнародних норм [97]. Багато інформації у BBC World News присвячено закликам Б. Обама до Д. Трампа щодо проведення санкцій та не використання «реал політики» щодо Росії.

На останній прес-конференції на посаді Президента США Обама пояснив, що введення санкцій проти Росії було хорошим прикладом життєво важливої ролі його держави. Також він додав, що важливо їх продовжувати, поки Росія не відступить від своїх дій. Важливо вести боротьбу проти Володимира Путіна, як всі останні роки [9]. Після завершення другої каденції Барак Обама зосередився на вирішенні проблем навколишнього середовища, пандемії коронавірусу та повернення демократії в США більше, ніж на подіях в Україні [6][10].

Найгучнішою заявою Б. Обама в 2018 році був заклик про збереження демократії та попередження про активацію авторитарних політиків, маючи на увазі президента Росії [4]. Обама не одноразово критикував 45-го президента США щодо його дій: «Він (Трамп – авт.) не проявив жодної зацікавленості виконувати роботу або допомагати комусь, крім себе та своїх друзів». Саме тому у 2020 році экс-президент з гордістю заявив про підтримку демократа Джо Байдена [6].

Доцільно сказати про те, що у 2022 році 44-президент, обурений поведінкою Російської Федерації, повідомив на своїй сторінці у Твіттері: «...Росія розпочала нахабну атаку на народ України, порушуючи міжнародне право та основні принципи людської порядності» [13]. Барак Обама відкрито заявляє, що Путін – безрозсудний. Президент Росії, на думку Обама, – «оповитий цим перекрученим, спотвореним почуттям образи та етнічним націоналізмом» [82]. «Ця частина Путіна, на мою думку, завжди була там», – запевняє Б. Обама [82]. Окрім цього, колишній президент закликав американський народ підтримати Україну [63].

Отже, Барак Обама намагався вирішити питання безпеки в Україні мирним та дипломатичним шляхом, закликаючи світові спільноту рішуче засуджувати акт агресії Росії проти України та намагаючись провести прямі переговори з президентом Росії. Він вважав, що дії РФ – не тільки загроза для українського народу, але й для Європи, яка може призвести до порушення балансу сил. Обама вважав за потрібне зупинити протиправні дії В. Путіна та показати йому, що його рішення призведуть до ізоляції та економічного занепаду його країни. Своєю чергою, американський президент постійно підтримував Україну, надаючи економічну та військову допомогу, запевняючи європейських лідерів, що підтримка України – це колективна проблема та її потрібно вирішувати.

Барак Обама за період своєї каденції на посаді Президента США намагався активно використовувати «м'яку» силу в поєднанні з «розумною» силою». Метою його президентства було покращення безпекового середовища та розбудова миру, проте його намагання нести демократію та американські цінності не завжди давали результат. Барак Обама не зраджував своїм цілям та закликав світове співтовариство до загальної відповідальності за безпекове середовище.

ВИСНОВКИ

Незважаючи на зусилля Сполучених Штатів, у сучасному світі існує безліч невирішених проблем. Деякі з них є одними з найскладніших питань, що стоять перед сучасним світовим суспільством, і Сполучені Штати залишаються в центрі всього цього, виступаючи посередником у вирішенні конфлікту. Як лідер значної наддержави, Сполучених Штатів, Барак Обама поставив найвищий пріоритет миру та безпеці.

Демократична партія США базується на ідеології партії «мир» та «безпека» виходять з класичного лібералізму. Саме тому доцільно вважати, що інтернаціоналізм та соціал-демократія лежить в основі принципів демократів. Вони стверджують, що американське лідерство у світі необхідне для національної та глобальної безпеки. Доцільно вказати, що мета та завдання демократів перегукуються зі Стратегіями національної Безпеки США 2010 та 2015 років за часів Президента Б.Обами. Основним меседжем обох Стратегій є те, що Сполучені Штати будуть діяти рішуче проти всіх небезпек інтересам держави в будь якій точці світу, якщо такі будуть з'являтися, а також буде займатися розповсюдженням своїх переконань у світі. Важливим є те, що США зберігають свою глобальну роль у справі підтримки міжнародного порядку.

Президент-демократ Барак Обама неодноразово пояснював у своїх промовах значення цієї ролі США як гаранта миру та безпеки. На його погляд, категорія «мир» та «безпека» - це загальні прагнення людства. Він неодноразово наголошував на необхідності співпраці та єдності як основи безпеки. На врученні Нобелівської премії миру Обама заявив, що США завжди будуть підтримувати глобальний мир і безпеку. У всіх своїх промовах та зверненнях президент наполягав на тому, що Америка завжди буде надавати підтримку союзникам та боротися за рівність та мир. Обама вважав, що США мають бути прикладом у розв'язанні конфліктів мирним шляхом, тому закликав лідерів до загальної відповідальності за безпеку світу.

Головнокомандувач США приділяв багато уваги розбудові миру та безпеці. Як гарант миру та безпеки, Сполучені Штати долучалися до реалізації безпекового вектору зовнішньої політики на різних етапах розбудови миру: запобігання конфліктам, підтримання миру, встановлення миру та миробудівництво. Ключовим регіоном впровадження мирних ініціатив можна вважати Близький Схід (Ізраїль, Ірак, Афганістан, Сирія).

Під час передвиборної кампанії Обама визначив Ізраїль як головного союзника США та заявляв про однозначну підтримку тісних американо-ізраїльських відносин. Президент брав на себе відповідальність за безпеку народу Ізраїлю. Обама вважав за потрібне посилювати політичний тиск на Ізраїль, при тому сама держава-партнер був згоден не з усіма рішеннями, вважаючи, що Обама тільки ускладнював ситуацію, а не був медіатором.

Кейс Іраку є найбільш вдалим з наявних ініціатив з розбудови миру адміністрацією Б.Обами. В Іраці відбувалися спроби встановлення миру: адміністрація Б.Обами активізувала військову програму США з навчання та оснащення іракської армії та сил спеціального призначення, забезпечила постійну підтримку з повітря для боротьби з ІДІЛ, виділила кошти на допомогу у розмінуванні звільнених районів та завалів, реалізація програм громадянського суспільства через USAID та проведення конференцій з оголошення внесків, щоб спонукати інші країни також зробити свій внесок.

Барак Обама підтримував війну в Афганістані, на відміну від війни в Іраку. Він вважав, що війна в Афганістані – це необхідність, єдиний можливий шлях боротьби з терористами Аль-Каїди. Була розроблена комплексна стратегія: відновлення політичної стабільності через розширення прав і можливостей афганців; відправка тисяч додаткових військ в Афганістан; створення графіка виведення військ США з Афганістану.

Сирійську політику Обама можна приблизно розділити на дві категорії: до і після громадянської війни в Сирії. Загалом адміністрація Обама намагалася відновити відносини з Сирією, однак після Арабської весни та громадянської війни в Сирії відповіді адміністрації Обама були неоднозначними. Президент

засуджував режим Башара Асада та відмовився встановлювати з ним будь-які відносини. Вашингтон підтримував опозицію в Сирії, намагаючись позбутися режиму диктатора Асада, хоч і США відмовилися від прямого військового втручання в країну аби вплинути на перебіг конфлікту. Ті воєнні дії, які проводилися в Сирії, були направлені на знищення терористів для забезпечення регіональної та глобальної безпеки.

Позиція Барака Обама щодо ситуації в Україні завжди була чіткою та однозначною. Президент не одноразово засуджував дії російського президента Володимира Путіна. Барак Обама намагався вирішити питання безпеки в Україні мирним та дипломатичним шляхом, закликаючи світові спільноту рішуче засуджувати акт агресії Росії проти України та намагаючись провести прямі переговори з президентом Росії. Президент США запевняв Європу посилювати санкції проти Росії. Неодноразово велися перемовини з канцлером Німеччини Ангелою Меркель щодо ситуації в Україні. Вони обговорювали варіанти урегулювання конфлікту та поставки військової допомоги. Обама підтримував «нормандську групу» для пришвидшення виконання Мінських домовленостей та переконував, що Росія намагається закріпити свої імперські цінності та розширити їх, що, відповідно, загрожує світовій безпеці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Агресія РФ в Україні загрожує вільній Європі – Обама. *Українська правда*. 25.04.2016. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2016/04/25/7106657/> (дата звернення: 16.04.2020)
2. Барак Обама зробив жорстку заяву до терористів Донбасу. *politic.kiev.ua*. 05.08.2016. URL: <https://cutt.ly/bGWD0vt> (дата звернення: 04.05.2020)
3. Бараку Обаме вручена Нобелівська премія мира. *BBC News. Russkaya служба*. 10.12.2009. URL: https://www.bbc.com/russian/international/2009/12/091210_obama_nobel (дата звернення: 11.04.2020)
4. Дмитрук О. Обама заявив про зростання «політики авторитарних правителів» після зустрічі Трампа і Путіна. *Hromadske*. 17.07.2018. URL: <https://cutt.ly/qGWD59j> (дата звернення: 02.05.2020)
5. Драчук С. Обама: провідна роль США у світі допомогла зупинити Росію в Україні. *Радіо Свобода*. 29.05.2014. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/25402469.html> (дата звернення: 05.03.2020)
6. Експрезидент Обама вперше публічно виступив на виборчому мітингу за Байдена. *Укрінформ*. 22.10.2020. URL: <https://cutt.ly/FGWFqY2> (дата звернення: 18.04.2020)
7. Імі склав список 10 сайтів з якісною інформацією. 2021. URL: <https://inlnk.ru/1PN96o> (дата звернення: 11.04.2020)
8. Обама і Меркель закликали почати розведення сил на Донбас. *Укрінформ*. 30.09.2016. URL: <https://cutt.ly/wGWFwFw> (дата звернення: 05.03.2020)
9. Обама нагадав, що санкції проти РФ ввели через Крим і Донбас. *LB.ua*. 18.01.2017. URL: <https://cutt.ly/CGWFeNg> (дата звернення: 25.04.2020)
10. Обама розкритикував Росію та Китай на кліматичному саміті. *Укрінформ*. 08.11.2020. URL: <https://cutt.ly/mGWftfc> (дата звернення: 15.04.2020)

11. Обама: Наша задача зараз – утримувати Росію від подальшого наступу. *Українська правда*. 09.02.2015. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2015/02/9/7058008/> (дата звернення: 04.05.2020)
12. Офіційна сторінка Білого дому. 17.03.2014. URL: <https://cutt.ly/UGWFy43> (дата звернення: 05.03.2020)
13. Офіційна сторінка у Твіттер Барака Обама. URL: <https://cutt.ly/gGWFIE9> (дата звернення: 05.04.2020)
14. Полевой устав Армии США 3-07 операции по обеспечению стабильности и оказанию поддержки - Приложение С. Управление Армии США по издательской деятельности. 2003. URL: <https://marshallcenterciss.contentdm.oclc.org/digital/collection/p16378coll5/id/63> (дата звернення: 15.04.2020)
15. Полный текст выступления Барака Обама в Каире. Русский перевод. *Newsru.co.il*. 05.06.2009. URL: https://www.newsru.co.il/mideast/05jun2009/obama_text_103.html (дата звернення: 27.02.2020)
16. Речь президента Обама на церемонии вручения Нобелевской премии мира. *Голос Америки*. 10.12.2009. URL: <https://www.golosameriki.com/a/obama-nobel-speech-full-2009-12-10-79027682/663732.html> (дата звернення: 07.03.2020)
17. Україна більше не пріоритет для Обама - президент «Дому Свободи». *Українська правда*. 10.10.2014. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2014/10/10/7040355/> (дата звернення: 05.03.2020)
18. Aaronson M. Interventionism in US foreign policy from Bush to Obama. *Obama's Foreign Policy*. 08.10.2013.
19. Amies N. Iraq's move to revoke immunity for troops adds to US problems. *DW*. 19.10.2011. URL: <https://www.dw.com/en/iraqs-move-to-revoke-immunity-for-troops-adds-to-us-problems/a-15472508> (Last accessed: 11.04.2022)
20. Baker P., Sanger D. New U.S. Strategy Focuses on Managing Threats. *The New York Times*. 27.05.2010. URL:

<https://www.nytimes.com/2010/05/28/world/28strategy.html?ref=world> (Last accessed: 12.03.2022)

21. Ball J. Obama issues Syria a «red line» warning on chemical weapons. *The Washington Post*. 21.08.2012. URL: <https://cutt.ly/IHj75jv>. (Last accessed: 11.04.2022)

22. Barack Obama: 67th Session of the United Nations General Assembly Address. *American Rhetoric*. 25.09.2012. URL: <https://www.americanrhetoric.com/speeches/barackobama/barackobamaunitednations67.htm> (Last accessed: 04.05.2022)

23. Bashir M. Taliban Propaganda Meets The Digital Age. *Gandhara*. 10.07.2017. URL: <https://gandhara.rferl.org/a/taliban-propaganda/28606576.html> (Last accessed: 01.04.2022)

24. Berry J., Janda K., Goldman J. The Challenge of Democracy: American Government in Global Politics. Cengage Learning. 1.01.2011. 848 p. URL: https://books.google.com.ua/books?id=t_1C8k3SELMC&pg=PA276&redir_esc=y (Last accessed: 02.05.2022)

25. Besheer M. Obama to Lead UN Peacekeeping, Counterterrorism Summits. *VOA*. 27.09.2017. URL: <https://www.voanews.com/a/president-barack-obama-to-lead-peacekeeping-counterterrorism-summits-at-un/2981012.html> (Last accessed: 12.04.2022)

26. Brown G., McLean I., McMillan A. A Concise Oxford Dictionary of Politics and International Relations. *Oxford University Press*. 2018. URL: <https://cutt.ly/6Hj5jK5>. (Last accessed: 12.04.2022)

27. Conflict prevention and early warning. *Peaceinsight*. URL: <https://www.peaceinsight.org/en/themes/conflict-prevention-early-warning/?location&theme=conflict-prevention-early-warning> (Last accessed: 01.05.2022)

28. Cordesman A. Chinese Strategy and Military Modernization in 2016. *CSIS*. 05.12.2016. 745 p. URL: <http://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs->

public/publication/161208_Chinese_Strategy_Military_Modernization_2016.pdf
(Last accessed: 04.05.2022)

29. Democratic Party. The Editors of Encyclopaedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/topic/Democratic-Party> (Last accessed: 24.03.2022)

30. Department of the Army. Stability Operations Field Manual FM 3-07. *Washington*. 2.06.2014. 108 p. URL: https://www.globalsecurity.org/military/library/policy/army/fm/3-07/fm3-07_2014.pdf (Last accessed: 12.03.2022)

31. Dirkx T. The Unintended Consequences of US Support on Militia Governance in Kunduz Province, Afghanistan. 19.01.2018. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13698249.2017.1416851#> (Last accessed: 14.03.2022)

32. Dreyfuss R. Obama's Evolving Foreign Policy. *The Nation*. 21.07.2008. URL: <https://www.thenation.com/article/archive/obamas-evolving-foreign-policy/> (Last accessed: 04.05.2022)

33. Ethics Explainer: The Harm Principle. *The ethics centre*. 27.10.2016. URL: <https://cutt.ly/4Hj5Tp9>. (Last accessed: 14.03.2022)

34. Folland A. The Harm Principle and the Nature of Harm. Cambridge University Press. 06.12.2021. URL: <https://cutt.ly/MHj5I41>. (Last accessed: 04.04.2022)

35. Fordham A. Fact Check: Did Obama Withdraw From Iraq Too Soon, Allowing ISIS To Grow? *NPR*. 19.12.2015. URL: <https://www.npr.org/2015/12/19/459850716/fact-check-did-obama-withdraw-from-iraq-too-soon-allowing-isis-to-grow> (Last accessed: 04.04.2022)

36. Forgotten front line in Hawija. *Epic*. 30.09.2016. URL: <https://www.epic-usa.org/forgotten-hawija/> (Last accessed: 04.04.2022)

37. Friedman U. What Obama Meant by «1967 Lines» and Why It Irked Netanyahu. *The Atlantic*. 20.05.2011. URL: <https://www.theatlantic.com/international/archive/2011/05/what-obama-meant-1967-lines-why-irked-netanyahu/350925/> (Last accessed: 01.05.2022)

38. Gilboa E., Inbar E. US-Israeli Relations in a New Era. *Routledge*. 30.09.2009, 272 p.
39. Goldberg J. The Obama Doctrine. *The Atlantic*. 2016. URL: <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2016/04/the-obama-doctrine/471525/> (Last accessed: 04.05.2022)
40. Greenberg D. Syria will stain Obama's legacy forever. *Foreign Policy*. 29.12.2016. URL: <https://foreignpolicy.com/2016/12/29/obama-never-understood-how-history-works/> (Last accessed: 13.03.2022)
41. Holland E. Barack Obama's foreign policy, just war, and the irony of political geography. — *Political Geography*. 2011. URL: https://www.academia.edu/1004087/Barack_Obamas_foreign_policy_just_war_and_the_irony_of_political_geography (Last accessed: 26.02.2022)
42. Hudson D. President Obama: "We Will Degrade and Ultimately Destroy ISIL". The White House President Barack Obama. 10.10.2014. URL: <https://obamawhitehouse.archives.gov/blog/2014/09/10/president-Obama-we-will-degrade-and-ultimately-destroy-isil> (Last accessed: 28.04.2022)
43. Indurthy R. The Obama Administration's Approach to the Palestinian-Israeli Conflict: Opportunities and Constraints. 04.02.2010. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09700160903354971> (Last accessed: 28.04.2022)
44. Indurthy R. The Obama Administration's Strategy in Afghanistan. Paragon House. 2011. URL: <https://www.jstor.org/stable/23266718> (Last accessed: 24.03.2022)
45. Indyk M., Lieberthal K., O'Hanlon M. Scoring Obama's Foreign Policy. *Foreign Policy*. 2012. URL: <https://www.foreignaffairs.com/articles/2012-04-20/scoring-obamas-foreign-policy> (Last accessed: 26.02.2022)
46. Iran nuclear deal: What it all means. *BBC News*. 23.11.2021. URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-33521655> (Last accessed: 26.03.2022)
47. Jacobson L. Administration is keeping to terms of agreement. *Politifact*. 01.02.2012. URL: <https://www.politifact.com/truth-o->

meter/promises/obameter/promise/133/provide-30-billion-over-10-years-to-israel/
(Last accessed: 11.02.2022)

48. Jenkins Security Advisory 2017-07-10. URL:
<https://www.jenkins.io/security/advisory/2017-07-10/> (Last accessed: 22.04.2022)

49. Jones J. Three in Four Americans Back Obama on Iraq Withdrawal. *Gallup*. 02.11.2011. URL: <https://news.gallup.com/poll/150497/three-four-americans-back-obama-iraq-withdrawal.aspx>. (Last accessed: 22.04.2022)

50. Kanat K. A Tale of Four Augusts. Obama's Syria Policy Paperback. Seta Yayinlari 01.01.2016. 304 p.

51. Kaplan F. Obama's Way. The President in Practice. Foreign Affairs. 2016. URL: <https://www.foreignaffairs.com/articles/2015-12-07/obamas-way> (Last accessed: 28.04.2022)

52. Koran L. U.S. mixes messaging on Ukraine. *CNN International*. 25.01.2015. URL: <https://edition.cnn.com/2015/02/25/politics/ukraine-russia-united-states-messaging/index.html>. (Last accessed: 18.02.2022)

53. Krieg A. Externalizing the burden of war: the Obama Doctrine and US foreign policy in the Middle East. *International Affairs*. 2016. URL: https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/publications/ia/INTA92_1_05_Krieg.pdf. (Last accessed: 28.04.2022)

54. Kriesberg L. Obama: the conflict resolution president? 18.04.2016. URL: <https://fpif.org/obama-conflict-resolution-president/> (Last accessed: 17.04.2022)

55. Kriner D. The Contemporary Presidency Obama's Authorization Paradox: Syria and Congress's Continued Relevance in Military Affairs. 2014. URL: <https://cutt.ly/5Hj5XAm>. (Last accessed: 15.04.2022)

56. Labott E., Cohen T. U.S. strategy for Ukraine crisis: Money talks. *CNN International*. 04.03.2014. URL: <https://edition.cnn.com/2014/03/04/politics/ukraine-us-aid/index.html> (Last accessed: 11.04.2022)

57. Landler M. The Afghan War and the Evolution of Obama. *The New York Times*. 01.01.2017. URL: <https://www.nytimes.com/2017/01/01/world/asia/obama-afghanistan-war.html>. (Last accessed: 25.02.2022)

58. Laqua D. Internationalism. European History Online. 04.05.2021. URL: <http://ieg-ego.eu/en/threads/transnational-movements-and-organisations/internationalism>. (Last accessed: 28.03.2022)
59. Lynch M. Obama and the Middle East. Rightsizing the U.S. Role. Foreign Affairs. 2015.
60. Maiese M. Peacebuilding. Beyond Intractability. 2003. URL: <https://cutt.ly/NHj50wa>. (Last accessed: 11.04.2022)
61. Malek C. Peacemaking. Beyond Intractability. URL: <https://cutt.ly/CHj53KS>. (Last accessed: 25.03.2022)
62. Mavruk C. Regional Power Politics: The Behavior And Motivations Of Regional Powers In Settings Of Conflict And Coalition. Wayne State University Dissertations. 01.01.2017. 190 p. URL: https://digitalcommons.wayne.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2842&context=oa_dissertations (Last accessed: 26.04.2022)
63. Merica D. Obama: Ukraine war is a reminder of US complacency, taking democracy and «rule of law» for granted. *CNN International*. 07.04.2022. URL: <https://cutt.ly/2GWFpbQ> (Last accessed: 26.04.2022)
64. Merkel and Obama discuss Ukraine in the White House. *BBC World News*. 09.02.2015. URL: <https://www.bbc.co.uk/sounds/play/b051ryqq> (Last accessed: 27.04.2022)
65. Most Important Problem. *Gallup*. URL: <https://news.gallup.com/poll/1675/Most-Important-Problem.aspx> (Last accessed: 27.04.2022)
66. National Security Strategy. Historical Office. Office of the Secretary of Defense. URL: <https://cutt.ly/NHj56TE>. (Last accessed: 28.04.2022)
67. National Security Strategy. The White House President Barack Obama. *Washington*. 2015. URL: <https://cutt.ly/EHj6e7x>. (Last accessed: 28.04.2022)
68. National Security Strategy. The White House President Barack Obama. *Washington*. 2010. URL: <https://cutt.ly/BHj6uEh>. (Last accessed: 02.05.2022)

69. National security. Democratic national committee. URL: <https://democrats.org/where-we-stand/the-issues/national-security/> (Last accessed: 04.05.2022)
70. Obama and Putin clash over Ukraine. *Al Jazeera*. 02.03.2014. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2014/3/2/obama-and-putin-clash-over-ukraine> (Last accessed: 06.03.2022)
71. Obama holds talks with new Ukraine president. *Al Jazeera*. 04.06.2014. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2014/6/4/obama-holds-talks-with-new-ukraine-president>. (Last accessed: 18.02.2022)
72. Obama under fire over foreign policy. *Al Jazeera*. 31.08.2014. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2014/8/31/obama-under-fire-over-foreign-policy> (Last accessed: 01.05.2022)
73. Obama: Europe will continue sanctions on Russia. *CNN International*. 08.06.2015. URL: <https://cutt.ly/iGWFdoj> (Last accessed: 03.05.2022)
74. Obama's Speech at Camp Lejeune, N.C. *The New York Times*. 27.02.2009. URL: <https://www.nytimes.com/2009/02/27/us/politics/27obama-text.html> (Last accessed: 04.04.2022)
75. Obameter. The Poynter Institute. *Politifact*. URL: <https://www.politifact.com/truth-o-meter/promises/obameter/?ruling=true> (Last accessed: 21.02.2022)
76. OPT: Rethinking a settlement freeze. Reliefweb. 04.05.2009. URL: <https://reliefweb.int/report/occupied-palestinian-territory/opt-rethinking-settlement-freeze> (Last accessed: 22.03.2022)
77. Our history. Democratic national committee. URL: <https://democrats.org/who-we-are/our-history/> (Last accessed: 04.02.2022)
78. Pavgi K. Barack Obama's Foreign Policy. *Foreign Policy*. 17.10.2011. URL: <https://foreignpolicy.com/2011/11/17/barack-obamas-foreign-policy/> (Last accessed: 04.02.2022)
79. Pomper S. The promise of peacekeeping. The White House President Barack Obama. 17.10.2016. URL:

<https://obamawhitehouse.archives.gov/blog/2016/10/17/promise-peacekeeping> (Last accessed: 03.05.2022)

80. Preamble. Democratic national committee. URL: <https://democrats.org/where-we-stand/party-platform/preamble-2/> (Last accessed: 04.04.2022)

81. Public Attitudes Toward the War in Iraq: 2003-2008. *Pew Research Center*. 19.03.2008. URL: <https://www.pewresearch.org/2008/03/19/public-attitudes-toward-the-war-in-iraq-20032008/> (Last accessed: 11.04.2022)

82. Quint Forgey. Obama: Ukraine invasion proof that Putin has grown more «reckless». *Politico*. 12.04.2022. URL: <https://cutt.ly/vGWFfck> (Last accessed: 04.05.2022)

83. Rampton R., Heavey S. Obama to address airstrikes against Islamic State - White House official. *Reuters*. 23.09.2014. URL: <https://www.reuters.com/article/syria-crisis-obama-idINKCN0HI1H120140923> (Last accessed: 04.03.2022)

84. Remarks by President Obama and President Abbas of the Palestinian Authority in Joint Press Conference. The White House. Office of the Press Secretary. 21.03.2013. URL: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2013/03/21/remarks-president-obama-and-president-abbas-palestinian-authority-joint-> (Last accessed: 01.05.2022)

85. Remarks by President Obama in Address to the United Nations General Assembly. The White House. Office of the Press Secretary. 24.09.2014. URL: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/09/24/remarks-president-obama-address-united-nations-general-assembly> (Last accessed: 04.05.2022)

86. Remarks by the President at Cairo University, 6-04-09. The White House. Office of the Press Secretary. 04.06.2009. URL: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/remarks-president-cairo-university-6-04-09> (Last accessed: 16.04.2022)

87. Remarks of President Barack Obama To the People of Israel. The White House. Office of the Press Secretary. 01.03.2013. URL: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2013/03/21/remarks-president-barack-obama-people-israel> (Last accessed: 11.02.2022)
88. Robinson K. What Is U.S. Policy on the Israeli-Palestinian Conflict? Council on foreign relations. 27.05.2021. URL: <https://www.cfr.org/backgrounder/what-us-policy-israeli-palestinian-conflict> (Last accessed: 04.03.2022)
89. Rubin B. US Middle East Policy: Too Many Challenges and Yet a Single Theme. Middle East Review of International Affairs. 2009.
90. Sharp J. U.S. Foreign Aid to Israel. Congressional Research Service. 12.03.2012. URL: <https://journalistsresource.org/wp-content/uploads/2012/04/Military-Aid-to-Israel.pdf> (Last accessed: 02.02.2022)
91. Social democracy. The Editors of Encyclopaedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/topic/social-democracy> (Last accessed: 15.02.2022)
92. State of the Union 2016. URL: <https://edition.cnn.com/2016/01/12/politics/state-of-the-union-2016-transcript-full-text/> (Last accessed: 13.03.2022)
93. Statement by the President on Airstrikes in Syria. The White House. Office of the Press Secretary. 23.09.2014. URL: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/09/23/statement-president-airstrikes-syria> (Last accessed: 04.02.2022)
94. Terminology. United Nations peacekeeping. URL: <https://peacekeeping.un.org/en/terminology> (Last accessed: 18.01.2022)
95. Timeline: US military presence in Afghanistan. *Aljazeera*. 08.09.2019. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2019/9/8/timeline-us-military-presence-in-afghanistan> (Last accessed: 14.04.2022)
96. Transcript: Obama's Speech Against The Iraq War. *NPR*. 20.01.2009. URL: <https://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=99591469> (Last accessed: 14.02.2022)

97. Trump election: Obama urges Trump to stand up to Russia. *BBC World News*. 17.11.2016. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-38016557> (Last accessed: 16.03.2022)
98. Ulutas U. The Syrian Political Opposition: What Went Wrong? *Insight*. 01.04.2016. URL: <https://www.insightturkey.com/commentaries/the-syrian-political-opposition-what-went-wrong> (Last accessed: 24.02.2022)
99. UN rejects Israel's claim over Syria's Golan Heights. *Aljazeera*. 27.04.2016. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2016/4/27/un-rejects-israels-claim-over-syrias-golan-heights> (Last accessed: 24.02.2022)
100. UPDATE 1-U.S. Congress approves \$225 million for Israeli «Iron Dome» system. *Reuters*. 02.08.2014. URL: <https://www.reuters.com/article/mideast-gaza-irondome-usa-idUSL2N0Q800M20140802> (Last accessed: 14.02.2022)
101. Usher B. Obama's Syria legacy: Measured diplomacy, strategic explosion. *BBC*. 13.01.2017. URL: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-38297343> (Last accessed: 14.01.2022)
102. Weiss M. The Unraveling: How Obama's Syria Policy Fell Apart. *Politico*. 02.01.2014. URL: <https://www.politico.com/magazine/story/2014/01/how-obamas-syria-policy-fell-apart-101704> (Last accessed: 15.04.2022)
103. What is peacekeeping. United Nations peacekeeping. URL: <https://peacekeeping.un.org/en/what-is-peacekeeping> (Last accessed: 07.03.2022)
104. What we do. Democratic national committee. URL: <https://democrats.org/who-we-are/what-we-do/> (Last accessed: 04.02.2022)
105. What we need to learn: lessons from twenty years of Afghanistan reconstruction. Special Inspector General. *Sigar*. 2021. 140 p. URL: <https://www.sigar.mil/pdf/lessonslearned/SIGAR-21-46-LL.pdf>. (Last accessed: 23.01.2022)
106. Young Leaders Continue Peacebuilding 75 Years After the Atomic Bombings. Obama Foundation. 05.08.2020. URL: <https://www.obama.org/updates/75th-anniversary-atomic-bombings/>. (Last accessed: 16.05.2022)

107. Zisser E. The Failure of U.S. Policy toward Damascus. Middle East Quarterly. 2013. URL: <https://www.meforum.org/3673/syria-policy-failure> (Last accessed: 05.03.2022)

